

คู่มือการปฏิบัติงาน

ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

เล่ม 5

การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการเกษตร

จัดทำโดย

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พระบรมราชาโชวาท ของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิพลอดุลยเดชฯ
ทรงพระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน
เนื่องในวันข้าราชการพลเรือน
ปีพุทธศักราช 2547

“ผู้ปฏิบัติราชการ จำเป็นต้องรู้วิทยาการ ฐานะ และรู้ดีรู้ชั่ว
อย่างกระจ่างชัด จึงจะสามารถปฏิบัติบริหารงานในความ
รับผิดชอบให้ถูกต้องตรงตามเป้าหมาย และสัมฤทธิ์ผลที่เป็น
ประโยชน์เป็นความเจริญที่แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเอง
และส่วนรวม ”

พระตำหนักเปี่ยมสุข วังไกลกังวล
วันที่ 30 มีนาคม พุทธศักราช 2547

คู่มือการปฏิบัติงาน

การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริม
การเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จัดทำโดย

กรมส่งเสริมการเกษตร

2547

คำนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปี 2540 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้มีการจัดระบบการบริการสาธารณะตามอำนาจและหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ซึ่งมีการปฏิบัติงานที่ส่วนราชการจะต้องถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 245 กิจกรรม จากส่วนราชการ 57 กรม ใน 15 กระทรวง 1 ส่วนราชการไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง

ในการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าว ส่วนราชการยังคงมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือสนับสนุน คำแนะนำและคำปรึกษาทางเทคนิควิชาการ ดำเนินการฝึกอบรมจนกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความพร้อมที่จะรับการถ่ายโอนภารกิจและสามารถปฏิบัติการกิจให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าที่ส่วนราชการเคยปฏิบัติ มีคุณภาพมาตรฐานและประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานงานเพื่อเป็นหลักประกันการบริการสาธารณะให้มีคุณภาพอีกชั้นหนึ่ง

ดังนั้นในการเตรียมความพร้อมให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและส่วนราชการที่ถ่ายโอนภารกิจ จึงได้ร่วมกันจัดทำ “คู่มือการปฏิบัติงาน” เพื่อมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการกิจบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ
ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
มีนาคม 2547

บทนำ

ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนพิเศษ 23 ง วันที่ 13 มีนาคม 2545 มีผลผูกพันให้ส่วนราชการ 50 กรม (เดิม) ต้องถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย 4. ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว 5. ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม 6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวนทั้งสิ้น 245 ภารกิจ จากส่วนราชการที่จะต้องถ่ายโอนภารกิจ 50 กรม 14 กระทรวง ซึ่งในส่วนของกรมส่งเสริมการเกษตรมีภารกิจที่ต้องถ่ายโอนใน 3 ด้าน จำนวน 11 ภารกิจ ดังนี้

1. ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีภารกิจที่ถ่ายโอน 9 ภารกิจ คือ
  - 1.1 การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร
  - 1.2 การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
  - 1.3 การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
  - 1.4 การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 1.5 การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ (ภารกิจนี้อยู่ระหว่างแก้ไขกฎหมาย)
  - 1.6 การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช
  - 1.7 การฝึกอบรมอาชีพ
  - 1.8 การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม
  - 1.9 การกระจายพันธุ์
2. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว มีภารกิจที่ถ่ายโอน 1 ภารกิจ คือ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรกรชุมชน
3. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีภารกิจที่ถ่ายโอน 1 ภารกิจ คือ การปรับปรุงฟื้นฟูอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (หมายเหตุ ภารกิจนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ขอยกเลิกเนื่องจากไม่ใช่ภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร ตามหนังสือกรมฯ ที่ กษ 1003/22148 ลงวันที่ 31 กรกฎาคม 2545)

สำหรับภารกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ ขณะนี้ยังถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้เนื่องจากต้องแก้ไขระเบียบกระทรวงการคลัง

ภารกิจที่ถ่ายโอนเป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทำงานร่วมกับรัฐโดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนทางวิชาการ และ อปท. เป็นผู้ปฏิบัติ ยกเว้นภารกิจการช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติที่ อปท. ดำเนินการทั้งหมด และทุกภารกิจที่ถ่ายโอนของกรมฯ ไม่มีการถ่ายโอนทรัพย์สินและบุคลากร

การจัดทำคู่มือเล่มนี้ เพื่อให้ อปท. ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาเลือกภารกิจไปดำเนินการต่อไป

กรมส่งเสริมการเกษตร

เมษายน 2547

สารบัญ

	หน้า
ภารกิจการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร	1
ภารกิจการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล	6
ภารกิจการบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	12
ภารกิจการรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	17
ภารกิจการสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช	29
ภารกิจการฝึกอบรมอาชีพ	33
ภารกิจการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม	37
ภารกิจการกระจายพันธุ์	40
ภารกิจศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชน	44
ภาคผนวก	53

คู่มือ

การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร

*****

ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการ

การจัดทำข้อมูลการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรมีหลายระบบ ทั้งข้อมูลที่เป็นตัวเลขสถิติ และข้อมูลที่แสดงเป็นแผนที่ เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบนโยบายในเรื่องการสำรวจ จัดเก็บ และรายงานข้อมูลการเกษตรในพื้นที่ให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบดำเนินการ เนื่องจากเป็นหน่วยงานเดียวที่ยังคงมีหน่วยงานในระดับอำเภอ ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลมาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้ข้อมูลมีความเป็นเอกภาพ ไม่ซ้ำซ้อนและสอดคล้องกัน กรมส่งเสริมการเกษตรจึงร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ และสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ดำเนินการปรับปรุงระบบข้อมูล และพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลขึ้นมาใหม่ เรียกว่า “ระบบข้อมูลการเกษตร” ซึ่งจะใช้ขบวนการมีส่วนร่วมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และชุมชนในการจัดเก็บ และจัดทำข้อมูลในระดับหมู่บ้าน/ตำบล ตลอดจนจัดทำทะเบียนเกษตรกรทุกครัวเรือนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ และมีความทันสมัย ซึ่งปัจจุบันเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รวมทั้งหน่วยงานในชุมชนมีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและข้อมูลทะเบียนเกษตรกรในการปฏิบัติงานมากขึ้น เช่น ใช้เป็นมาตรฐานในการตรวจสอบข้อมูลของเกษตรกรในการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนจากภาครัฐ และออกหนังสือสำคัญ หรือหนังสือรับรองต่างๆ ให้เกษตรกร โดยการจัดทำข้อมูลในระบบข้อมูลการเกษตร และการจัดทำทะเบียนเกษตรกร กำหนดให้มีมาตรฐานการจัดเก็บข้อมูลถึงระดับหมู่บ้าน/ครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร โดยศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และเป็นที่ยอมรับของชุมชน ก่อนส่งข้อมูลเข้าส่วนกลาง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถประมวลผลเพื่อใช้ประโยชน์ได้ทุกระดับ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวของภาวะการผลิตพืชที่ปลูกในหมู่บ้าน/ตำบล
2. เพื่อให้ข้อมูลเป็นฐานข้อมูลกลาง และเป็นข้อมูลประจำตำบลที่มีความถูกต้อง ทันสมัยและเชื่อมโยงกับงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้การจัดทำข้อมูลการเกษตร มีความถูกต้อง เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถตรวจสอบได้
4. เพื่อเป็นการจัดทำข้อมูลแบบบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

งานที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการ

ระบบข้อมูลการเกษตร

1. ข้อมูลส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย

- รายงานภาวะการผลิตพืชที่ปลูกในอำเภอ (รอ., รต.)
- รายงานการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น (กพพ.3)
- รายงานการคาดคะเนผลผลิตพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจ (กพง.)
- รายงานเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชรายใหญ่
- รายงานการปลูกพืชฤดูแล้ง

รายงานภาวะการผลิตพืชที่ปลูกในอำเภอ (รอ., รต.)

จังหวัดโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล รายงานข้อมูลความเคลื่อนไหว ภาวะการปลูกข้าว พืชไร่ พืชผัก รวม 90 ชนิด ในตำบล โดยวิธีประมาณการ สอบถาม รวบรวม รายงานวันที่ 15 ของทุกเดือน ข้อมูลที่จัดเก็บได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว เนื้อที่ไว้หน่อ/ตอ/ลำต้น เนื้อที่เสียหาย/ปลูกซ่อม ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ผลผลิตรวม ตามแบบรายงานที่กำหนด ข้อมูลบันทึกที่สำนักงานเกษตรจังหวัด สามารถประมวลผลข้อมูลได้ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ

รายงานการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น (กพพ.3)

จังหวัดโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล รายงานข้อมูลการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น รวม 49 ชนิด แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตามช่วงฤดูกาลของผลผลิต โดยวิธีสอบถาม รวบรวมกำหนดการรายงานปีละครั้งในแต่ละกลุ่ม ข้อมูลที่จัดเก็บได้แก่ พื้นที่เพาะปลูก (พื้นที่ให้ผลผลิตแล้วและยังไม่ให้ผลผลิต) ผลผลิตเฉลี่ย ราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรขายได้สูงสุด/ต่ำสุด และเหตุผลของการเพิ่ม/ลดพื้นที่ปลูกจากปีที่ผ่านมา ตามแบบที่กำหนด และบันทึกข้อมูลที่สำนักงานเกษตรจังหวัด สามารถประมวลผลข้อมูลได้ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ

รายงานการคาดคะเนผลผลิตพืชที่สำคัญทางเศรษฐกิจ (กพง.)

จังหวัดโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล รายงานการคาดคะเนผลผลิตพืชที่สำคัญ 8 ชนิด ได้แก่ เงาะ ทูเรียน มังคุด ลำไย ลิ้นจี่ มะม่วง มะนาว และกาแฟ โดยคาดคะเนล่วงหน้าก่อนถึงช่วงที่ผลผลิตจะออกสู่ตลาด เพื่อใช้ในการวางแผน และแก้ไขปัญหาด้านราคาผลผลิตและตลาดของประเทศ กำหนดให้รายงานใน 3 ระยะคือ ระยะออกดอก ระยะติดผลอ่อน และระยะติดผลแล้ว แต่ละระยะคาดคะเนผลผลิตเป็นช่วง 15 วัน ตลอดฤดูกาลออกผลผลิต โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแล้วประมาณค่าเป็นข้อมูลอำเภอ และจังหวัดต่อไป การรายงานเป็นระดับจังหวัด

รายงานข้อมูลเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชรายใหญ่

จังหวัดโดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลไม้ผลไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชผักจากเกษตรกรผู้ปลูกพืชรายใหญ่ ดังนี้

- ไม้ผลไม้ยืนต้น จัดเก็บ 39 ชนิด จากเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกที่ให้ผลแล้วตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไป
- ไม้ดอกไม้ประดับ จัดเก็บ 12 ชนิด จากเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกตั้งแต่ 1 งานขึ้นไป
- พืชผัก จัดเก็บ 58 ชนิด จัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ปลูกผัก

โดยการสอบถามข้อมูลจากเกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร ข้อมูลที่จัดเก็บได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ สถานที่ทำกิจกรรม พื้นที่ปลูก ช่วงเวลาเริ่มต้นเก็บเกี่ยว ช่วงเวลาที่ผลผลิตออกสู่ตลาด ราคาที่เกษตรกรขายได้ตลอดฤดูกาล

แหล่งจำหน่ายผลผลิต กำหนดให้รายงาน 3 ปี/ครั้ง ตามแบบที่กำหนด บันทึกข้อมูลที่สำนักงานเกษตรจังหวัด สามารถประมวลผลตั้งแต่ระดับเกษตรกร หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด เขต

รายงานผลการปลูกพืชฤดูแล้ง

จังหวัดรายงานผลการปลูกพืชฤดูแล้ง (ข้าวนาปรัง พืชไร่ พืชผัก) ที่มีการปลูกในช่วง ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน-เมษายน ของปีถัดไป ยกเว้นภาคใต้ฝั่งตะวันออก ตั้งแต่เดือนมีนาคม-มิถุนายน โดยจำแนกตามเขต การเพาะปลูก คือ ในเขตชลประทาน นอกเขตชลประทาน (สูบน้ำด้วยไฟฟ้า และแหล่งน้ำอื่นๆ) จัดเก็บข้อมูลโดย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล รายงานทุกวันที่ 15 และ 30 ของเดือน ส่วนกลางเป็นผู้ประมวลผลและ วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมชลประทาน กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน ในรูป คณะทำงานและเสนอผลต่อคณะอนุกรรมการวางแผนและส่งเสริมการปลูกพืชฤดูแล้ง เพื่อกำหนดนโยบายและ มาตรการการปลูกพืชฤดูแล้ง

2. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร

ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีนโยบายให้จัดทำทะเบียนและบัตรประจำตัวเกษตรกรขึ้นในปี 2545 โดยการดำเนินการร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีกรมส่งเสริม การเกษตรเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการในภาคสนาม เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ - 29 มีนาคม 2545 รวม เวลา 45 วัน เจ้าหน้าที่สามารถรับขึ้นทะเบียนเกษตรกรทั่วประเทศได้ 4.966 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 88 ของ จำนวนครัวเรือนเป้าหมาย 5.643 ล้านครัวเรือน ซึ่งยังคงมีเกษตรกรที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนอีก 677,000 ครัวเรือน และจะต้องดำเนินการจัดทำทะเบียนเกษตรกรให้ครบถ้วนสมบูรณ์ สำหรับเกษตรกรที่ได้ขึ้นทะเบียนเรียบร้อยแล้ว จะดำเนินการปรับปรุงข้อมูล (Update) เป็นประจำทุกปี ซึ่งเป็นภารกิจที่ได้มีการถ่ายโอนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ระบบข้อมูลการเกษตร

เป็นระบบข้อมูลที่พัฒนาร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตร กับสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ และสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาให้เป็นระบบข้อมูลกลางของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ข้อมูลที่จัดเก็บประกอบด้วยข้อมูล 4 ด้าน โดยใช้ระบบการจัดเก็บข้อมูลภาวะการ ผลิตพืชที่ปลูกในอำเภอ (รอ.รต.) เป็นฐานในการพัฒนา และจัดเก็บเป็นรายหมู่บ้าน ดังนี้

- ข้าว พืชไร่ พืชผัก จัดเก็บทุก 2 เดือน
- ไม้ผล ไม้ยืนต้น จัดเก็บทุก 2 เดือน ตามชนิดพืช
- ประมง จัดเก็บทุก 6 เดือน
- ปศุสัตว์ จัดเก็บทุก 6 เดือน

การจัดเก็บข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของภาวะการผลิตพืชที่ปลูกในหมู่บ้าน/ตำบล การสำรวจ ใช้ขบวนการมีส่วนร่วมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยชุมชนเป็นผู้จัดเก็บ ข้อมูลในพื้นที่ของตนเองเป็นรายหมู่บ้าน และข้อมูลที่จัดเก็บจะต้องผ่านเวทีชุมชนร่วมกันพิจารณา ก่อนสรุปเป็น ข้อมูลระดับตำบล โดยมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ รวบรวมและสรุปข้อมูลระดับตำบล (รต.) สำนักงานเกษตรอำเภอจะทำหน้าที่ในการบันทึกข้อมูลระดับตำบล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด ก่อนส่งข้อมูลให้ ส่วนกลาง ซึ่งการประมวลผลสามารถประมวลผลได้ตั้งแต่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค ประเทศ

งานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะรับถ่ายโอนภารกิจในการสำรวจข้อมูลการเกษตร ดังนี้

1. การจัดทำทะเบียนเกษตรกร

- 1) จัดทำทะเบียนเกษตรกรเพิ่มเติม สำหรับเกษตรกรยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน ให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- 2) ดำเนินการปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกรให้เป็นปัจจุบัน สำหรับเกษตรกรที่ได้มาขึ้นทะเบียน

เรียบร้อยแล้ว ดำเนินการทุกปี

2. การจัดทำข้อมูลการเกษตรประจำตำบล

1) ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่ของตนเองเป็นรายหมู่บ้าน รายพืช โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยผู้แทนชุมชน หรือเกษตรกรอาสาสมัคร ดำเนินการสำรวจข้อมูลรายครัวเรือน ก่อนรวบรวมข้อมูลเป็นรายหมู่บ้าน

2) นำข้อมูลรายหมู่บ้าน รายพืช เข้าสู่เวทีชุมชน เพื่อพิจารณาและยอมรับร่วมกัน ก่อนสรุปเป็นข้อมูลระดับตำบล

3) รวบรวมข้อมูลรายหมู่บ้านให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บ รวบรวม และสรุปข้อมูลระดับตำบล (รต.) ทุก 2 เดือน ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ จะมีผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นที่ปรึกษาทุกขั้นตอน

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจจากกรมส่งเสริมการเกษตรไปแล้ว อปท. มีหน้าที่ทำการสำรวจจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในระดับตำบล/หมู่บ้าน/รายครัวเรือน โดยมีแนวทางการดำเนินการดังนี้

การจัดทำทะเบียนเกษตรกร

1. รับการอบรม/ชี้แจงเทคนิควิธีการจัดเก็บและปรับปรุงข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรจากผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2. การดำเนินการจัดทำทะเบียนเกษตรกร สำหรับเกษตรกร 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 กรณีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนใหม่

- ประสานงานกับศูนย์บริการฯ วางแผนการรับขึ้นทะเบียนและนัดหมายเกษตรกรที่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียน

- รับขึ้นทะเบียนเกษตรกรตาม วัน เวลา สถานที่ที่กำหนด

- ตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกในแบบคำร้องส่งให้ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กลุ่มที่ 2 กรณีเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรแล้วและต้องปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน

- ประสานงานกับศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล วางแผนเตรียมการปรับปรุงข้อมูลทะเบียนเกษตรกร และนัดหมายเกษตรกร

- ดำเนินการปรับปรุงข้อมูลในทะเบียนเกษตรกรตาม วัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด

- ตรวจสอบข้อมูลในแบบที่กรอกข้อมูลแล้วส่งให้ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

3. ร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความเป็นไปได้ ความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การจัดเก็บข้อมูลการเกษตรประจำตำบล

1. รับฟังการชี้แจงการจัดเก็บข้อมูล คำนิยาม และคำอธิบายแบบจัดเก็บข้อมูลแบบต่างๆ จากเลขานุการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

2. นัดหมายเกษตรกรเพื่อสอบถามข้อมูลเป็นรายฟิช รายครัวเรือน

3. สอบถามข้อมูลการผลิตฟิชในแต่ละช่วง ตามแบบที่กำหนดให้จากครัวเรือนเกษตรกรที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อแต่ละฟิช ในกรณีที่ไม่มีชื่ออยู่ในบัญชีแต่ละฟิช หากเป็นเกษตรกรที่ปลูกฟิชนั้นๆ ก็ให้สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมด้วย

4. รวบรวมแบบสอบถามที่กรอกข้อมูลเรียบร้อยแล้วให้ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นประจำทุก 2 เดือน

5. ร่วมกับผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากการรวบรวม/ประมวลค่าข้อมูลในระดับหมู่บ้าน/ตำบลแล้ว

6. ยอมรับข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว และใช้ข้อมูลร่วมกัน

*****

การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

*****

ส่วนที่ 1 เหตุผลและความจำเป็น

การวางแผนพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมา มุ่งเน้นการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจเพื่อแสวงหารายได้ และเสริมสร้างความมั่นคงด้านเงินตราเข้าสู่ประเทศ ซึ่งการขยายตัวอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจตามยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เศรษฐกิจไทยเชื่อมต่อกับระบบเศรษฐกิจโลก จนเป็นหน่วยหนึ่งของการผลิตในระบบเศรษฐกิจโลก ภาคการเกษตรผูกติดกับการเพาะปลูกพืชเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองการส่งออกในรูปแบบวัตถุดิบภาคอุตสาหกรรม เป็นแหล่งของการลงทุนนำวัตถุดิบจากภายนอกมาผลิตเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ ทุกภาคการผลิตของระบบเศรษฐกิจไทยตกอยู่ในสภาพต้องพึ่งพาระบบเศรษฐกิจโลก พึ่งพาผ่านระบบเงินทุน พึ่งพาเทคโนโลยีและเครื่องมือ เครื่องจักรสมัยใหม่ พึ่งพาสถาปัตยกรรม การขาดอิสระภาพในการตัดสินใจเลือกทางเดินในการพัฒนาของตนเอง เป็นการพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจสังคม จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสมดุลทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการเกษตรที่มุ่งเน้นแต่เพียงการรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากภายนอก ขาดการให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อต่อยอดความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่แล้ว ระบบการศึกษายังมีลักษณะรวมศูนย์กลางอยู่ส่วนกลาง วิธีการสอนและการถ่ายทอดยังคงเป็นการสื่อสารทางเดียวจากผู้รู้หรือผู้สอน ขาดการชี้แนะเพื่อการวิเคราะห์และตัดสินใจให้รู้จักคิด แยกแยะ วิเคราะห์หาเหตุและผล ทำให้เกิดความคิดแยกส่วน กล่าวคือ ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างแก้ปัญหา ตลอดจนโครงสร้างระบบบริหารราชการมีลักษณะแยกส่วนความรับผิดชอบ ไม่มีการทำงานเป็นทีมและประสานงานกัน ทำให้การพัฒนาทางการเกษตรประสบความสำเร็จไม่ดีเท่าที่ควร โดยเฉพาะการแก้ปัญหาในระดับพื้นที่ชุมชน

กระทั่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการพื้นฐานที่จะพัฒนาให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา คือ กระบวนการเรียนรู้ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาทุกระดับตั้งแต่การคิด ริเริ่ม ตลอดจนการศึกษา วิเคราะห์ วางแผน การดำเนินกิจกรรม การติดตามประเมินผล จะเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาคน จนบรรลุตามที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 กำหนดไว้ได้

เมื่อพิจารณาการพัฒนาที่ผ่านมา จะเห็นว่าไม่เอื้ออำนวยต่อการเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เนื่องจากการวางแผนเป็นการดำเนินงานโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในลักษณะจากบนสู่ล่าง (Top-Down Approach) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ท้องถิ่นจะต้องมีแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เป็นอย่างที่ชุมชนต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน
2. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนสามารถคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจในการบริหารจัดการ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

3. เพื่อให้ชุมชนมีแนวทางและเป้าหมายในการพัฒนาที่ชัดเจน

แนวทางการดำเนินงาน

มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของชุมชน
2. การทบทวนอดีต ค้นหา และประเมินศักยภาพของชุมชน
3. การพัฒนาแผนงานและโครงการ
4. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

สำหรับกระบวนการในการดำเนินการให้เกษตรกรมีส่วนร่วม โดยการคัดเลือกผู้นำในชุมชนจากทุกหมู่บ้านจำนวน 30-50 คน/ตำบล จัดเวทีเรียนรู้ระดับตำบลและเวทีย่อยระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งให้ความรู้และแนวคิดในการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองไปพร้อมๆ กับการพัฒนาผู้นำชุมชน การจัดกระบวนการเรียนรู้ดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของชุมชน

1.1 การสร้างจิตสำนึกร่วมให้ชุมชน ปรับวิธีคิด และวิธีการทำงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์ จัดเวทีระดับตำบลเพื่อสร้างจิตสำนึกให้ชุมชน สร้างแนวคิดในการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง และให้เรียนรู้ถึงประสบการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาทั้งข้อดีและข้อด้อย

ผลที่ต้องการ

1. ชุมชนเกิดจิตสำนึกร่วมในการทำงานเพื่อส่วนรวม
2. สร้างทีมงานการพัฒนาในตำบล
3. ชุมชนมีแนวคิดในการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง/พึ่งพากันเอง

2. การทบทวนอดีต ค้นหา และประเมินศักยภาพของชุมชน

2.1 การทบทวนอดีต

วัตถุประสงค์ จัดเวทีระดับตำบลเพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้พัฒนาการและการพัฒนาชุมชนของตนเองที่ผ่านมา โดยเรียนรู้ถึงแนวคิด วิธีการ ข้อดี ข้อด้อย และผลที่เกิดกับชุมชน

ผลที่ต้องการ

1. ชุมชนเรียนรู้พัฒนาการและการพัฒนาของชุมชนในอดีตที่ผ่านมา
2. ชุมชนรู้จักการสังเคราะห์ข้อมูลและประสบการณ์ในอดีต เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนา

2.2 การค้นหาและประเมินศักยภาพชุมชน

วัตถุประสงค์ จัดเวทีระดับตำบลเพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันเรียนรู้และค้นหาข้อมูลศักยภาพของชุมชน ตลอดจนร่วมกันประเมินสภาพชุมชนของตนเองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ผลที่ต้องการ

1. ชุมชนได้ร่วมกันค้นหาและเก็บข้อมูลทางสังคม เช่น ข้อมูล ผู้นำชุมชน/ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญ เฉพาะด้านกลุ่มองค์กร ทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศักยภาพของชุมชนที่สามารถนำไปพัฒนาได้

2. ชุมชนได้ทราบถึงสภาพของชุมชนในปัจจุบันว่าเป็นเช่นไร และจะพัฒนาไปในทิศทางใด

ทั้งนี้ ในการจัดเวทีระดับตำบลในข้อ 2.1 และ 2.2 ให้จัดเวทีระดับหมู่บ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจ

กับเกษตรกรในชุมชน ค้นหา และเก็บข้อมูลของหมู่บ้านด้วย

2.3 การคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบ

วัตถุประสงค์ เพื่อค้นหาพื้นที่ต้นแบบที่ผ่านกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเอง และชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการภายในชุมชนเอง

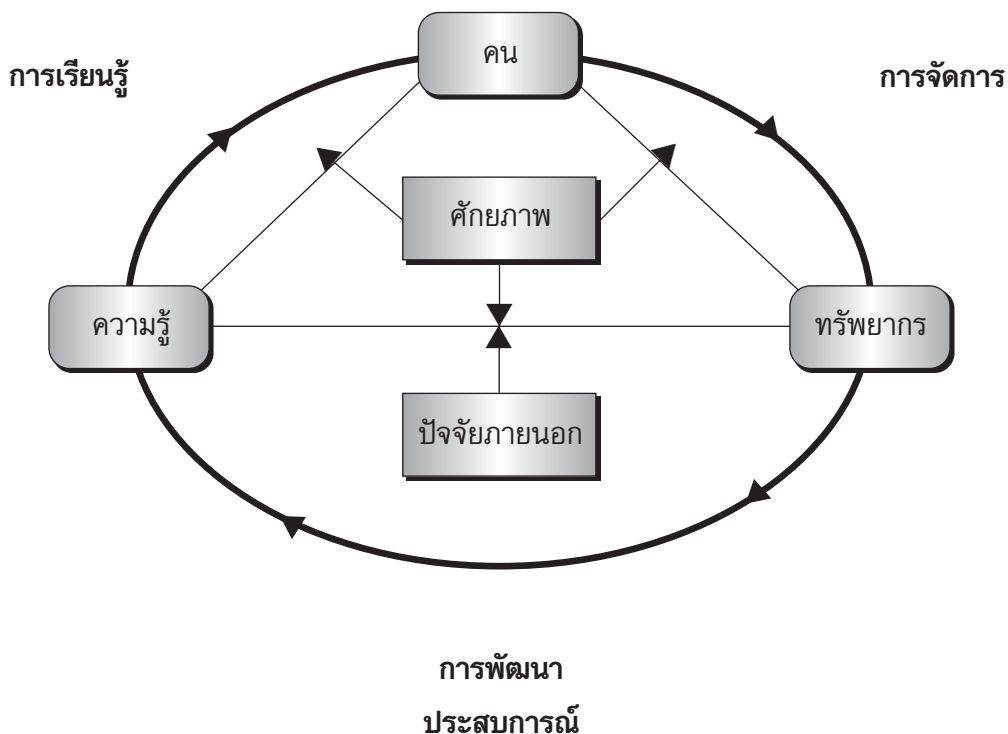
ผลที่ต้องการ

1. ได้พื้นที่ต้นแบบที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนเองในด้านต่างๆ เช่น เกษตร สิ่งแวดล้อม และ ธุรกิจชุมชน ไว้ให้ชุมชนเป้าหมายเข้าไปศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. ชุมชนเรียนรู้ถึงการค้นหาพื้นที่ต้นแบบที่เหมาะสม และมีศักยภาพพื้นที่คล้ายคลึงกันของชุมชนตนเอง

วิธีการคัดเลือกพื้นที่ต้นแบบ (Role model)

กรอบในการคัดเลือกและศึกษาพื้นที่ต้นแบบ (Role model) พิจารณาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างคน ความรู้ และทรัพยากรในชุมชนกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการจัดการ และการพัฒนาประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะพิจารณาทั้งในด้านคุณภาพ (ความยั่งยืน) ปริมาณ และผลกระทบต่อชุมชน เครือข่าย และสังคมวงกว้างเป็นกรอบสำคัญในการประเมินศักยภาพของชุมชน ดังแผนภาพเกณฑ์การคัดเลือกและศึกษาพื้นที่ต้นแบบ คุณลักษณะของชุมชนที่มีศักยภาพ ประกอบด้วย

- (1) มีการรวมกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการจัดการทรัพยากรร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- (2) มีประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หรือมีการพัฒนาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยอาจร่วมกับเครือข่าย ชุมชน หรือองค์กรอื่นๆ
- (3) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนมีศักยภาพในการจัดความสัมพันธ์กับองค์กรภายนอกได้อย่างเหมาะสม
- (4) มีความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ในชุมชน

2.4 การศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ

จัดให้ผู้นำของตำบลที่ร่วมกระบวนการในการจัดทำแผน ดูงานพื้นที่ต้นแบบที่คัดเลือกไว้ โดยศึกษาดูงานในกระบวนการคิด การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วม และการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่สมาชิกและชุมชน และจะไม่เน้นการศึกษาดูงานเพื่อลอกเลียนแบบมาดำเนินการในชุมชนของตนเอง

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการขององค์กร กิจกรรม และปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของพื้นที่ต้นแบบ และสังเคราะห์มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนในตำบลเป้าหมาย

ผลที่ต้องการ

1. ชุมชนได้เรียนรู้ถึงการเก็บและบันทึกข้อมูลจากการศึกษาดูงาน เพื่อนำมาสังเคราะห์ และสรุปบทเรียนในเวทีระดับตำบล และใช้ประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาชุมชนต่อไป
2. ได้เรียนรู้ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในพื้นที่ต้นแบบ และการสังเคราะห์มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนชุมชน

3. การพัฒนาแผนงานและโครงการ

3.1 การกำหนดประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นโครงการระดับตำบล

วัตถุประสงค์ จัดเวทีระดับตำบลเพื่อร่วมกันกำหนดประเด็นการพัฒนาเป็นโครงการระดับตำบล จากข้อมูลปัญหาศักยภาพของชุมชน และการศึกษาดูงานพื้นที่ต้นแบบ

ผลที่ต้องการ

1. ได้ประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นโครงการที่มาจากพื้นฐานศักยภาพชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานคิดแบบพึ่งตนเอง และใช้ทุนทางสังคมในชุมชนเป็นทุนเริ่มต้นของการพัฒนา
2. ชุมชนได้เรียนรู้ถึงวิธีการเขียนโครงการ/กิจกรรม หลังจากดำเนินขั้นตอนนี้แล้วจะต้องจัดเวทีย่อยระดับหมู่บ้าน เพื่อให้เกษตรกรในชุมชนในหมู่บ้านได้มีส่วนในการจัดทำร่างโครงการ เพื่อนำไปเสนอในเวทีระดับตำบล

3.2 เสนอยกร่างโครงการ (ยกร่างที่ 1)

วัตถุประสงค์ จัดเวทีระดับตำบลเพื่อเสนอยกร่างโครงการให้ผู้นำในชุมชนระดับตำบลพิจารณาให้ความเห็นและจัดลำดับความสำคัญของโครงการ

ผลที่ต้องการ

1. โครงการผ่านการพิจารณาจากผู้นำในชุมชนระดับตำบล
2. ลำดับความสำคัญของโครงการระดับตำบล
3. มีผู้รับผิดชอบโครงการในระดับตำบล

3.3 นำเสนอโครงการ (ยกเว้นที่ 2) “ประชาพิจารณ์แผน”

วัตถุประสงค์ จัดเวทีระดับตำบลเพื่อให้ผู้รับผิดชอบโครงการระดับตำบลเสนอโครงการให้เกษตรกรทั้งตำบล และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ซักถามแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับปรุงรายละเอียดโครงการ

ผลที่ต้องการ

1. โครงการผ่านการประชาพิจารณ์แผนระดับตำบล
2. มีสมาชิกในแต่ละโครงการ มีกรรมการบริหารโครงการ และเกิดการระดมทุน เพื่อให้แผนสามารถปฏิบัติได้จริง

4. การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ชุมชนสามารถนำแผนไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง

ผลที่ต้องการ

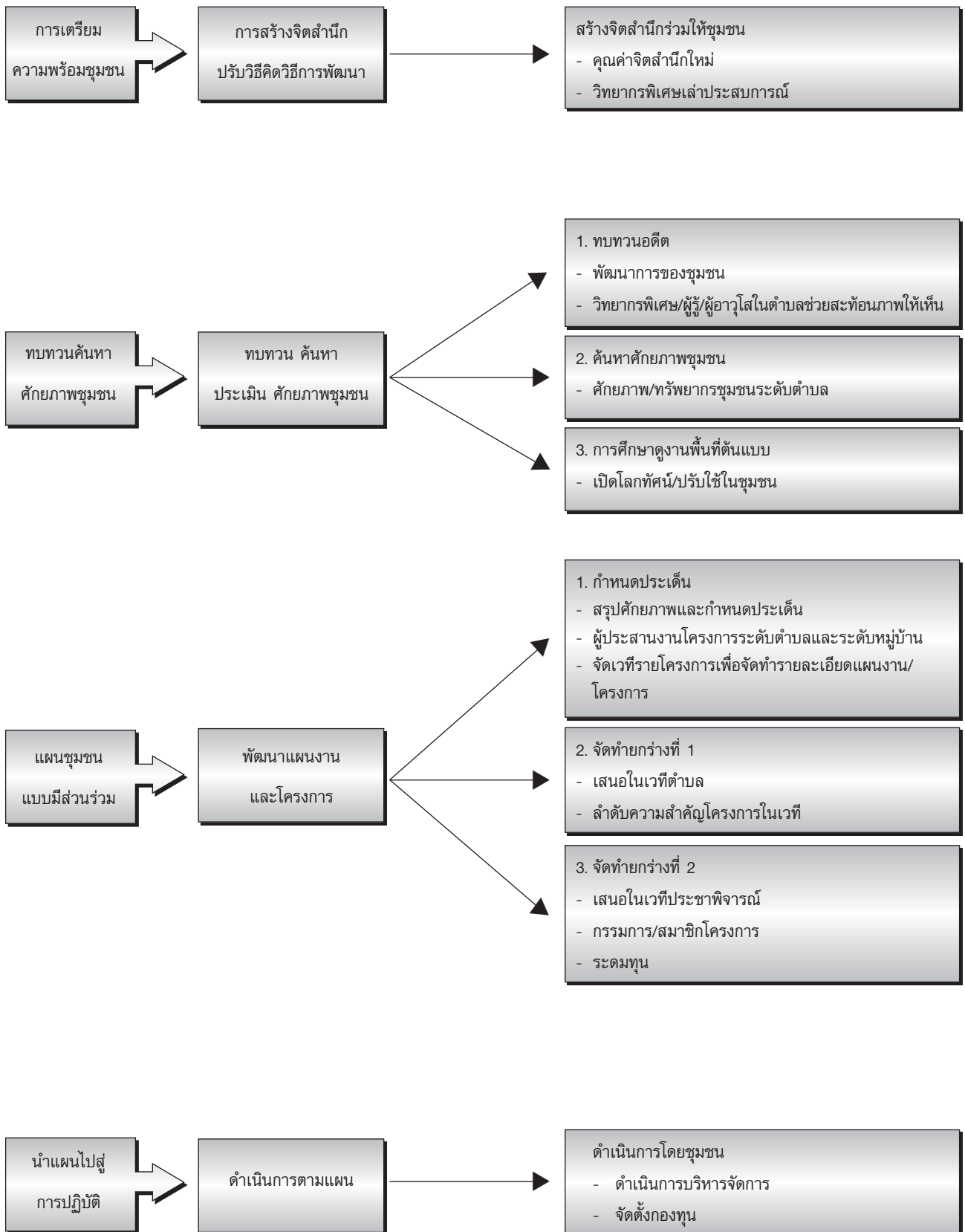
1. มีระบบการบริหารและจัดการแผนโดยชุมชน รวมทั้งการประสานในการขอสนับสนุนหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ ในกรณีที่เป็นแผนซึ่งชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองเพียงอย่างเดียว
2. มีการประสานการบูรณาการแผน/โครงการแต่ละโครงการ
3. มีระบบการกำกับ ดูแล ติดตาม โดยชุมชนเอง เพื่อให้มีการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว อปท. มีหน้าที่ดำเนินการในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. สนับสนุนบุคลากรและงบประมาณในการจัดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น
2. พิจารณากิจกรรมตามแผนพัฒนาการเกษตรที่เกิดจากชุมชนในส่วนที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ให้ผนวกอยู่ในแผนของ อปท. และสนับสนุนงบประมาณและอื่นๆ ตามความเหมาะสม
3. เรียนรู้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรแบบมีส่วนร่วม โดยการร่วมในการจัดกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

คู่มือการปฏิบัติงาน

การบริการข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

*****

ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการ

หลักการและเหตุผล

ข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ คือปัจจัยสำคัญสำหรับการตัดสินใจและวางแผนพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร ในการส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการถ่ายทอดความรู้และข้อมูลข่าวสารสู่เกษตรกร นอกเหนือจากการถ่ายทอดความรู้โดยตรงผ่านการฝึกอบรมจัดทำแปลงสาธิต ทัศนศึกษาดูงานและเยี่ยมเยียนเกษตรกรแล้ว ยังได้อาศัยการบริการข้อมูลข่าวสารการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ/ช่องทางต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เป็นวิธีการในการสนับสนุนให้เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยได้อย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง เป็นการขยายโอกาสในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

การประกอบอาชีพเกษตรกรได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การเกษตรด้านต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ตั้งแต่เทคโนโลยีการผลิต สถานการณ์ทางการเกษตรทั้งภายในและภายนอกประเทศ การบริหารจัดการการผลิตและการตลาด ราคาผลผลิต ภัยธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งข้อมูลข่าวสารบางประเภทเกษตรกรทั่วไปไม่มีโอกาสในการเข้าถึง รับรู้ หรือไม่มีขีดความสามารถในการเชื่อมโยงวิเคราะห์ผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยการประสานงานและความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสร้างศักยภาพในการบริการข้อมูลข่าวสารของพื้นที่ รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง ทำให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยสะดวกและประหยัด มีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เป็นข้อมูลที่ทันสมัยทันเวลาในการใช้ประกอบการตัดสินใจวางแผนการผลิตและพัฒนาอาชีพของเกษตรกร

นอกจากนั้น การสร้างระบบการบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในท้องถิ่น ยังเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างยั่งยืนของชุมชนให้ชุมชนได้ร่วมกันใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสาร คิดวิเคราะห์และกำหนดทิศทางในการพัฒนาการเกษตรของชุมชนร่วมกันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีศูนย์กลางในการบริการข้อมูลข่าวสารการเกษตรแก่เกษตรกรในชุมชน
2. เพื่อให้มีองค์การของชุมชนในการจัดทำ จัดหา วิเคราะห์ สังเคราะห์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพเกษตรของชุมชน
3. เพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการประกอบอาชีพได้อย่างสะดวกและประหยัด

4. เพื่อให้เกษตรกรมีข้อมูลที่ถูกต้องทันสมัย ตรงกับความต้องการ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ใช้ประกอบการตัดสินใจ

5. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสาร ให้รวดเร็วทั่วถึงและต่อเนื่อง

หลักการดำเนินงาน

การถ่ายโอนภารกิจด้านการบริการข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เป็นการถ่ายโอนงาน ในการสนับสนุนให้ท้องถิ่นสร้างศักยภาพในการบริหารข้อมูลข่าวสาร ที่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร และเหมาะสมสภาพ/ปัญหาของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับความจำเป็นของพื้นที่ มีการบริหารงานโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมีภาครัฐเป็นที่ปรึกษา และสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น บางส่วน เช่น เทคโนโลยีการผลิต และสถานการณ์สินค้าเกษตร ฯลฯ รวมทั้งทำความเข้าใจ / ฝึกอบรม ผู้แทน ชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่เป็นคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่น / ผู้สื่อข่าวเกษตรของชุมชน

นอกจากนั้นหน่วยงานภาครัฐจะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริการข้อมูลข่าวสาร ณ สำนักงานระดับต่างๆ และใช้ประโยชน์สื่อมวลชน ทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น เพื่อขยายโอกาสการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่เกษตรกรอย่างทั่วถึง

ทั้งนี้ ขั้นตอนหลักในการดำเนินการประกอบด้วย

1. การจัดองค์กรและการวางระบบในการดำเนินงาน
2. การบริหารจัดการข้อมูล
3. การให้บริการข้อมูลและการจัดกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
4. การติดตามผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ

ขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. การจัดตั้งองค์กรและการวางแผนการดำเนินงาน

1.1 จัดตั้งคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบล ประกอบด้วยผู้แทนจากหมู่บ้านต่างๆ เป็นกรรมการ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล (ผู้อำนวยการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล) และเจ้าหน้าที่รัฐด้านประชาสัมพันธ์ หรือสื่อมวลชนท้องถิ่นเป็นที่ปรึกษา

1.2 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบล

1) วางระบบการปฏิบัติงาน การจัดหาและบริการข้อมูลข่าวสารและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น

2) วางแผนการดำเนินงาน

3) ดำเนินการตามแผนที่กำหนด

4) ติดตามประเมินผล

2. การบริหารจัดการข้อมูล

2.1 สำรวจ/วิเคราะห์ปัญหาความต้องการของเกษตรกรและพื้นที่ รวมทั้งสถานการณ์การเกษตรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปความต้องการข้อมูลข่าวสารของพื้นที่

2.2 กำหนดกรอบ/ประเด็นของข้อมูลข่าวสารที่จะให้บริการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่เกษตรกรในพื้นที่ ทั้งนี้ ข้อมูลการเกษตรที่สำคัญประกอบด้วย

- 1) สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญ
- 2) เทคโนโลยีการเกษตรที่เป็นความต้องการของท้องถิ่น
- 3) ภูมิปัญญาที่เหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้ในท้องถิ่น
- 4) ราคาสินค้า/ราคาปัจจัยการผลิต
- 5) แหล่งจำหน่ายผลผลิตการเกษตร
- 6) แหล่งความรู้/สถานที่ดูงานในพื้นที่
- 7) สถิติ/สถานการณ์การเกษตรที่เกิดขึ้นตามฤดูกาล เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม ศัตรูพืชระบาด ฯลฯ

2.3 คัดเลือกบุคคลในท้องถิ่นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวเกษตรของชุมชน ทั้งนี้ อาจมีการแบ่งสายตามสาขาอาชีพหลักด้านการเกษตรของพื้นที่ หรือตามจำนวนหมู่บ้านแล้วแต่กรณี

2.4 ผู้สื่อข่าวเกษตร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น ภูมิปัญญาเกษตร และสถานการณ์การเกษตรของพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ

2.5 ผู้สื่อข่าวเกษตร รายงานสถานการณ์การเกษตรที่มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเผยแพร่แก่เกษตรกรในพื้นที่ เพื่อผู้ที่เกี่ยวข้องเตรียมการป้องกันแก้ไข

2.6 ผู้สื่อข่าวเกษตร จัดทำทะเบียนทรัพยากรการสื่อสารในท้องถิ่น เช่น สื่อมวลชนท้องถิ่น หอกระจายข่าว เกษตรกรดีเด่น แหล่งดูงาน รวมถึงสื่อบุคคลและสถานที่ที่เหมาะสมจะเป็นเครือข่ายในการเผยแพร่ เช่น อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ที่ทำการ อบต. ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เป็นต้น

3. การให้บริการข้อมูลข่าวสารและจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์

3.1 จัดหาสถานที่เพื่อเป็นศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่น ทั้งนี้ ควรเป็นที่เดียวกับที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสะดวกในการติดต่อขอรับบริการ ณ จุดเดียว (One-Stop-Service)

3.2 จัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการบริการข้อมูลข่าวสารและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เช่น บอร์ดข้อมูล เครื่องถ่ายเอกสาร กล้องถ่ายรูป คอมพิวเตอร์ และระบบ Internet เป็นต้น

3.3 จัดเจ้าหน้าที่ให้บริการแก่ผู้มาติดต่อ โดยช่วยสืบค้นข้อมูลและประมวลคำถามที่ได้รับจากการสอบถาม เพื่อจัดหาข้อมูลมาบริการเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

3.4 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดหา / รวบรวมและจัดทำข้อมูล / สื่อในรูปแบบที่สะดวกต่อการให้บริการ เช่น

1) จัดทำฐานข้อมูลแต่ละด้านในรูปแบบแฟ้มข้อมูล / ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือจัดเป็นห้องสมุดเพื่อการค้นคว้าตามความเหมาะสม

2) จัดนิทรรศการ / บอร์ดข้อมูลข่าว เพื่อเผยแพร่ข้อมูลใหม่ๆ ที่น่าสนใจอย่างสม่ำเสมอ

3) จัดส่วนบริการรับชมสื่อสตรีททัศน์

4) บริการ / แจกจ่าย / ให้ยืมสื่อสิ่งพิมพ์ เอกสาร และสตรีททัศน์ต่างๆ

3.5 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสมกับฤดูกาลและความต้องการของท้องถิ่นผ่านทางสื่อมวลชนท้องถิ่น เช่น สถานีวิทยุท้องถิ่นและหอกระจายข่าว โดยการจัตรายการประจำ หรือฝากข้อมูลข่าวสารไปเผยแพร่ รวมทั้งการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ประสบกับผลสำเร็จ หรือประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ และเผยแพร่คำแนะนำทางวิชาการเกษตรต่างๆ โดยจัดเป็นรายการประจำมีกำหนดเวลาเผยแพร่แน่นอน สม่ำเสมอ เพื่อความสะดวกในการติดตามรับฟังข้อมูลข่าวสาร

3.6 สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและสื่อที่เหมาะสมแก่เครือข่ายการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ทั้งสื่อบุคคลเช่น ผู้ประกาศหอกระจายข่าว อาสาสมัครประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน ฯลฯ และเผยแพร่ ณ สถานที่ที่เหมาะสมเป็นเครือข่ายในการเผยแพร่ เช่น ที่ทำการองค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อขยายโอกาสในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารออกไปอย่างกว้างขวาง

4. การติดตามผลการดำเนินงาน

4.1 คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบล / ผู้สื่อข่าวเกษตร / เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของท้องถิ่น ร่วมกันติดตามผลการรับข่าวสารทั้งการมาขอรับบริการ ณ ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของชุมชนและการรับข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ตลอดจนรับฟังปัญหา / ความต้องการข้อมูลข่าวสารของชุมชน โดยอาจสุ่มสอบถามในประเด็นหลักๆ ดังนี้

- 1) การรับฟัง
- 2) ความเข้าใจ
- 3) ความเป็นประโยชน์ของเนื้อหา
- 4) การนำข้อมูลข่าวสารไปใช้ประโยชน์
- 5) ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- 6) ความต้องการข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ของชุมชน

ฯลฯ

4.2 คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบล จัดประชุมในลักษณะประชาคม เพื่อนำเสนอผลที่ได้จากการติดตามและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการและกำหนดทิศทางในการปรับปรุงการดำเนินงานด้านการบริการข้อมูลข่าวสารให้เหมาะสม

ขั้นตอนการดำเนินงานของภาครัฐ

1. การจัดองค์กรและการวางแผนระบบการดำเนินงาน

1.1 หน่วยงานรัฐในระดับพื้นที่เข้าร่วมประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานแก่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบลรวมทั้งเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำในการวางระบบปฏิบัติงาน และร่วมประชุมกับคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบลตามวาระอย่างสม่ำเสมอ

2. การบริหารจัดการข้อมูล

2.1 หน่วยงานรัฐ ศึกษากรอบประเด็นในการให้บริการข้อมูลข่าวสารที่คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบลได้กำหนด รวมทั้งวิเคราะห์สถานการณ์การเกษตรและนโยบายที่สำคัญตามสถานการณ์ เพื่อกำหนดกรอบข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานรัฐจะดำเนินการสนับสนุนแก่พื้นที่

2.2 จัดทำ/จัดหาข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อสภาพพื้นที่และฤดูกาล โดยเฉพาะข้อมูลเทคโนโลยีการเกษตร และการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวทางการเกษตร รวมทั้งผลกระทบต่อเกษตรกร และข้อมูลอื่นๆ ตามที่ได้กำหนดกรอบไว้

2.3 จัดประชุมสัมมนา/ฝึกอบรมตามความเหมาะสมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และเพิ่มพูนความรู้ทักษะที่จำเป็นแก่ผู้รับผิดชอบงานในชุมชน เช่น ผู้สื่อข่าวเกษตร คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารระดับตำบล เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารการเกษตรของชุมชน

3. การให้บริการข้อมูลข่าวสาร และการจัดกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

3.1 ปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการข้อมูลข่าวสารของสำนักงาน ณ ระดับต่างๆ โดยเฉพาะระดับจังหวัด/อำเภอ ให้สามารถบริการโดยตรงแก่ผู้มาติดต่อ และสนับสนุนศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 จัดทำข้อมูลข่าวสาร/สื่อในรูปแบบที่เหมาะสมและสะดวกต่อการใช้ประโยชน์สนับสนุนแก่ศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

3.3 ใช้ประโยชน์สื่อมวลชน ทั้งในส่วนกลางและท้องถิ่น เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารของชุมชน เพื่อตอกย้ำความสำคัญของเนื้อหา และขยายโอกาสในการรับข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรและผู้เกี่ยวข้อง

4. การติดตามผลการดำเนินงาน

ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องร่วมเป็นคณะติดตามผลการดำเนินงานบริการข้อมูลข่าวสารของชุมชน และร่วมประชุมประชาคมในการปรับปรุงการบริการข้อมูลข่าวสารของชุมชน เพื่อนำผลการประชุมประชาคมมาวางแผนสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

*****

คู่มือ

การปฏิบัติการรวบรวม ส่งเสริม พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

*****

เหตุผลและความจำเป็น

สังคมดั้งเดิมของไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตและพื้นความรู้ของตนเองซึ่งสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ เป็นพื้นความรู้แห่งดุลยภาพและเอกภาพของชีวิตมนุษย์และอาศัยภูมิปัญญาของคนไทยที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิตสังคมในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความจำเพาะกับท้องถิ่น มีความเชื่อมโยงกับชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นบูรณาการ และเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตรธรรม ซึ่งทำให้ชาติไทยดำรงอยู่ได้มาโดยตลอด อย่างไรก็ตามในช่วงเวลา 40 ปีที่ผ่านมา ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกละเลย สังคมไทยได้หันไปให้ความสนใจกับอารยธรรมตะวันตก ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์และปัญหาต่างๆ มากมาย มาบัดนี้ กระแสความตื่นตัวในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ กำลังได้รับความสำคัญขึ้นมาเรื่อยๆ การนำภูมิปัญญามาใช้เพื่อพัฒนาประเทศต้องดำเนินการในระดับพื้นที่ โดยคนไทยในชนบทและเกษตรกรเป็นบุคคลสำคัญในการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่วนหน่วยงานราชการต้องปรับบทบาทมาเป็นผู้เชื่อมประสานและส่งเสริมให้ชาวบ้านมีบทบาทมากที่สุด เพื่อสร้างสำนึกของการสืบทอดคุณค่าของภูมิปัญญา ปรับให้เข้ากับยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและค้นหาหนทางการพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่นวัตกรรมทางการเกษตร ซึ่งเป็นการผสมผสานกันอย่างสอดคล้องระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด

สิ่งแรกที่ต้องทำภายใต้กระบวนการพัฒนาดังกล่าว คือ การกระจายอำนาจในการดำเนินงานหรือการถ่ายโอนภารกิจไปสู่ชาวบ้านโดยวิธีการสืบค้นผู้รู้ สืบค้นข้อมูลภูมิปัญญา ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักการวิจัย ทดสอบในท้องถิ่นด้วยตนเองและเผยแพร่ถ่ายทอดภูมิปัญญาให้เป็นที่รับรู้ ซึ่งหากดำเนินการได้ดังนี้แล้วก็จะเป็นการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อค้นหารวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. สนับสนุนการศึกษาวิจัย ทดสอบ พัฒนา และประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และขยายผลให้เกษตรกรสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน
3. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบฐานความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. เพื่อให้เกิดระบบการทำงานในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกัน
5. เพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การใช้ประโยชน์ในวงกว้าง

หลักการส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

การพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (ปี 2545-2549) เป็นการรักษาและเสริมสร้างศักยภาพขององค์ความรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทย นำไปใช้ประโยชน์ในการผลิตและการแปรรูปสินค้าเกษตรและอาหาร ยารักษาโรค และผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ดังนั้น จึงได้กำหนดหลักการในการส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นดังต่อไปนี้

1. รวบรวม และจัดทำฐานข้อมูลความรู้เทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน
2. ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในงานวิจัยและพัฒนา โดยร่วมมือด้านการศึกษาและพัฒนาเป็นนวัตกรรม และ / หรือ พัฒนาต่อยอดในเชิงพาณิชย์
3. สร้างเครือข่ายถ่ายทอดเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานการเงิน กฎหมาย ที่เอื้อให้กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีนำไปสู่การเพิ่มความสามารถด้านนวัตกรรม
4. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับเทคโนโลยีแผนใหม่ในการปรับระบบการผลิตและการแปรรูปของเกษตรกร

วิธีการดำเนินงาน/ขั้นตอนการปฏิบัติ

การดำเนินงานฯ ประกอบด้วย กิจกรรมต่อเนื่องต่างๆ ดังนี้

1. การเตรียมงาน

- 1.1 สสำรวจ อบต. ที่สนใจเข้าร่วมการถ่ายโอนภารกิจ
- 1.2 วางระบบการดำเนินงานการรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัย พัฒนาทดสอบ และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.3 จัดการฝึกอบรมขั้นตอนการปฏิบัติงาน การรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัย ทดสอบ และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 1.4 จัดพิมพ์แบบจัดเก็บข้อมูลและคู่มือการปฏิบัติงาน การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และจัดส่งให้สำนักงานเกษตรจังหวัด
- 1.5 สำนักงานเกษตรจังหวัดจัดส่งแบบสำรวจและคู่มือปฏิบัติให้แก่ อำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.6 กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต จัดอบรมเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและอำเภอ และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล
- 1.7 สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับอำเภอ คณะกรรมการบริหารศูนย์และองค์การบริหารส่วนตำบลจัดทำแผนปฏิบัติงานและกำหนดขอบเขตพื้นที่เป้าหมาย
- 1.8 สำนักงานเกษตรอำเภอ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ และองค์การบริหารส่วนตำบลทำความเข้าใจกับชุมชนในพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานโครงการรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ร่วมกับ อบต. จัดเวทีชุมชน โดยเวทีประกอบด้วย ผู้นำเกษตรกร ผู้อาวุโสในชุมชน ตัวแทนองค์กรชุมชนท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อเสวนา ค้นหาองค์ความรู้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน

- 2.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ จัดบันทึก หัวข้อ/ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นลงในแบบเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภปต.2)

2.2 เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ ออกสำรวจเก็บรายละเอียดของข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ตามหัวข้อที่รวบรวมจากเวทีชาวบ้านตามแบบ ฎปต.2 และจัดรายละเอียดฉบับที่ลงในแบบสำรวจรายละเอียดภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมเกษตร (ฎปต.1) (รายละเอียดตามคำชี้แจงแบบสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น)

3. การศึกษาวิจัย / พัฒนา ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 การตั้งโจทย์หรือประเด็นการวิจัยของชุมชน ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ และคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดย

- ร่วมกันวิเคราะห์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรจะทำการศึกษา/พัฒนาต่อยอด เพื่อให้ได้ผลงานที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดการนำผลงานไปใช้ประโยชน์ต่อไป
- ร่วมกันจัดทำโครงการศึกษาวิจัย/พัฒนาต่อยอด โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดทำ เกษตรกรเป็นผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ชุมชน/เกษตรกรเรียนรู้ไปพร้อมกับฝึกปฏิบัติในการทำการศึกษาค้นคว้า/พัฒนา
- การดำเนินการศึกษาวิจัย/พัฒนาต่อยอด ดำเนินการแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้งเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล และชุมชน
- การเก็บข้อมูลในพื้นที่ให้องค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชนเป็นหลัก โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำ ประสานงานและสนับสนุนการดำเนินงานและติดตามผล
- การสรุปผลให้เจ้าหน้าที่เป็นหลัก โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชนร่วมให้ความเห็น

4. การทดสอบภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1 เจ้าหน้าที่พิจารณาความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ทุกด้านของการจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปขยายผลการใช้ในแต่ละพื้นที่ โดยรวบรวมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ควรจะทำให้นำเสนอพิจารณาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล คณะทำงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อคัดเลือกเรื่องที่จะทดสอบ เมื่อได้เรื่องที่จะทดสอบแล้วจะดำเนินการโดย

- วางแผนการดำเนินการโดยมีเจ้าหน้าที่เป็นหลักและองค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน ร่วมพิจารณา
- การดำเนินการทดสอบโดยมีชุมชน/เกษตรกร เป็นผู้ดำเนินการ เจ้าหน้าที่ให้การสนับสนุนประสานและติดตามผลการดำเนินงาน ตลอดจนให้คำแนะนำทุกระยะเพื่อให้เกษตรกรเกิดการเรียนรู้พร้อมกับการปฏิบัติ
- เจ้าหน้าที่เป็นหลักในการสรุปผลเป็นระยะๆ และกำกับให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักวิชาการ

5. การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ใช้ขั้นตอนการดำเนินงานตามภารกิจถ่ายโอนการบริการข้อมูลและประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) รับโอนภารกิจจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว อปท. มีหน้าที่รวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมการ

1.1 อบต. แจ้งความประสงค์เข้าร่วมการถ่ายโอนภารกิจ

1.2 ร่วมกันในการวางระบบการดำเนินงาน

1.3 อบต. มอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเข้ารับการอบรม

1.4 อบต. ร่วมกับเลขานุการฯ ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ วางแผนการปฏิบัติงานตามภารกิจการถ่ายโอน

2. การเก็บรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1 อบต. ร่วมกับศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ จัดเวทีชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมเกษตร (ภปต.2)

2.2 อบต. สสำรวจรายละเอียดภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมเกษตร (ภปต.1)

3. การศึกษา วิจัย ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1 ชุมชน อบต. คณะกรรมการบริหารศูนย์ร่วมกันคัดเลือกเกษตรกรที่จะทำการศึกษาวิจัย

3.2 อบต. เลขานุการฯ ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ เกษตรกรที่ร่วมวิจัยเข้ารับการอบรม

3.3 เกษตรกรทำการศึกษาวิจัย

3.4 อบต. เลขานุการฯ ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่เกษตรกรและร่วมสรุปผลการศึกษาวิจัย

4. การพัฒนาทดสอบภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1 ชุมชน อบต. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร่วมกันคัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมการพัฒนา

4.2 เกษตรกรบันทึกผลการทดสอบ

4.3 อบต. เลขานุการฯ ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ เกษตรกร ร่วมสรุปผลการพัฒนาทดสอบ

5. การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.1 อบต. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร่วมกันคัดเลือกภูมิปัญญาที่ประสบความสำเร็จในการใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือภูมิปัญญาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

5.2 จัดเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบไปศึกษาดูงานภูมิปัญญาที่ได้ จากข้อ 5.1

5.3 อบต. ติดตามการที่เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

**ตารางแสดงการจัดแบ่งการถ่ายโอนภารกิจรวบรวมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น / อบต.**

กิจกรรม	ส่วนกลาง	ส่วนภูมิภาค	ท้องถิ่น / อบต.
1. การเตรียมการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำรวจ อบต. ที่สนใจเข้าร่วมการถ่ายโอนภารกิจ 2. วางระบบการดำเนินงานการรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิจัยพัฒนาทดสอบและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. จัดการฝึกอบรมขั้นตอนการปฏิบัติงาน การรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัย พัฒนา ทดสอบและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น 4. จัดพิมพ์แบบจัดเก็บข้อมูลและคู่มือการปฏิบัติงานจัดส่งให้สำนักงานเกษตรจังหวัด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมในการสำรวจ อบต. ที่สนใจเข้าร่วมการถ่ายโอนภารกิจ 2. ร่วมในการวางระบบการดำเนินงาน 3. เจ้าหน้าที่ในระดับภาคจังหวัด อำเภอ เข้ารับการอบรมเพื่อเป็นที่ปรึกษาให้แก่ อบต. 4. สำนักงานเกษตรจังหวัด ส่งแบบจัดเก็บข้อมูลและคู่มือปฏิบัติการให้แก่ อบต. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อบต. แจ้งความประสงค์เข้าร่วมการถ่ายโอนภารกิจ 2. ร่วมในการวางระบบการดำเนินงาน 3. อบต. มอบหมายเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเข้ารับการอบรม 4. อบต. ร่วมกับ ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ วางแผนการปฏิบัติงานตามภารกิจกิจการถ่ายโอน
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ติดตามนิเทศการดำเนินงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานเกษตรจังหวัด ติดตามนิเทศงานสำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นที่ปรึกษาให้กับ อบต. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อบต. ร่วมกับศูนย์ฯ จัดเวทีชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมเกษตร (ภปต.2) 2. อบต. สำรวจรายละเอียดภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมเกษตร (ภปต.1)
3. การศึกษาวิจัย/พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสานงานวิจัยกับหน่วยงานที่ร่วมศึกษาวิจัย 2. ร่วมกับหน่วยงานวิจัยจัดการอบรมขั้นตอนในการทำวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องนั้นๆ 3. ติดตามผลการวิจัย 4. ร่วมในการสรุปผลการวิจัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ ส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรม 2. สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ ติดตามและสรุปผลการศึกษาวิจัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชน อบต. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร่วมกันคัดเลือกเกษตรกรที่จะทำการศึกษาวิจัย 2. อบต., เลขฯ ศูนย์ฯ เกษตรกรที่ร่วมวิจัยเข้ารับการอบรม 3. เกษตรกรทำการศึกษาวิจัย 4. อบต.พอ.ศูนย์ฯให้คำแนะนำปรึกษาแก่เกษตรกรและร่วมสรุปผลการศึกษาวิจัย

**ตารางแสดงการจัดแบ่งการถ่ายโอนภารกิจรวบรวมส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
ในระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น / อบต.(ต่อ)**

กิจกรรม	ส่วนกลาง	ส่วนภูมิภาค	ท้องถิ่น / อบต.
4. การทดสอบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประสานงานการพัฒนาทดสอบภูมิปัญญากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2. จัดอบรม ชี้แจงขั้นตอนการพัฒนาทดสอบภูมิปัญญา 3. ติดตามผลการพัฒนาทดสอบ 4. ร่วมสรุปผลการทดสอบวิจัย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอส่งเจ้าหน้าที่เข้ารับการอบรม 2. สำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอ เป็นที่ปรึกษาให้กับเกษตรกร 3. ติดตามผลและสรุปผลการพัฒนาทดสอบ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชน อบต. คณะกรรมการบริหารศูนย์ถ่ายทอดร่วมกันคัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมการพัฒนา 2. เกษตรกรบันทึกผลการทดสอบ 3. อบต. เลขานุการ ศูนย์เกษตรกรร่วมสรุปผลการพัฒนาทดสอบ
5. การเผยแพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. รวบรวมข้อมูลและจุดสาคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จ และภูมิปัญญาที่มีผลการวิจัยทดสอบ ยืนยัน โดยจัดทำเป็นเอกสารเผยแพร่ 2. จัดส่งเอกสารที่รวบรวมได้ในข้อ 1 ให้สำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ 3. ติดตามการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เผยแพร่ไปใช้ประโยชน์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดส่งเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับ อบต. และศูนย์บริการ 2. ประสานและอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรที่มาดูงานในพื้นที่รับผิดชอบ 3. นำเกษตรกรไปศึกษาดูงานภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้แก้ปัญหาในชุมชน 4. ติดตามผลที่เกษตรกรนำภูมิปัญญาที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และรายงาน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อบต. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร่วมกันคัดเลือกภูมิปัญญาที่ประสบความสำเร็จในการใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือภูมิปัญญาที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน 2. จัดเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบไปศึกษาดูงานภูมิปัญญาที่ได้จากข้อ 1 3. อบต. ติดตามการที่เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์

คำอธิบายประกอบแบบฟอร์มเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

นิยามศัพท์

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom) หมายถึง ความรู้ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่สั่งสมขึ้นมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน และมีการคิดค้นต่อกันมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ปรับตัว และดำรงชีวิต ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และผสมผสานสอดคล้องกับชีวิตของกลุ่มชน แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนเป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญาจึงมีความจำเพาะเจาะจงกับท้องถิ่น มีความเชื่อมโยงกับชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างแยกกันไม่ออก

ภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจแสดงออกในรูปความรู้ ความคิด เครื่องมือเครื่องใช้ การจัดการในการผลิตทางการเกษตร ฯลฯ

“นวัตกรรม” หมายถึงความคิด การปฏิบัติ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยมีใช้มาก่อน หรือเป็นการพัฒนาดัดแปลงมาจากของเดิมที่มีอยู่แล้วให้ทันสมัยและใช้ได้ผลดียิ่งขึ้น เมื่อนำนวัตกรรมมาใช้จะช่วยให้การทำงานนั้นได้ผลดีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม ทั้งยังช่วยประหยัดเวลาและแรงงานได้ด้วย

นวัตกรรมเกษตรที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหมายถึง สิ่งที่เกิดจากการพัฒนา วิจัย และต่อยอดภูมิปัญญา จนเกิดเป็นเทคโนโลยีที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คำชี้แจงแบบเก็บข้อมูลและรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. แบบเก็บข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภปต.1)

ชื่อหัวข้อภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร : เขียนชื่อ หัวข้อภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตรที่ได้จากการพูดคุยบอกเล่าจากเวทีชาวบ้าน ชื่อหัวข้อที่ใช้ควรให้กระชับสามารถสื่อให้เข้าใจได้

ชื่อเจ้าของภูมิปัญญา / ผู้สืบทอด : เขียนชื่อ ที่อยู่ ของผู้ที่มีความรู้หรือใช้ภูมิปัญญาหัวข้อนั้นๆ หรือผู้ที่มีการประดิษฐ์คิดค้นจนเกิดนวัตกรรมเกษตร

ประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น : พิจารณาจัดภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร ให้อยู่ในประเภทต่างๆ โดยกาเครื่องหมาย ลงใน เพียง 1 ประเภท

จุดเด่นของภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร : เขียนข้อมูลข้อมูลจะเด่นของภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร เช่น สามารถแก้ปัญหาหรือช่วยลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิต หรือการเก็บรักษา หรือการยืดอายุผลผลิต เป็นต้น

หน่วยราชการ/หน่วยงาน : กรมทรัพย์สินทางปัญญา / สำนักงานพาณิชย์จังหวัด

การพัฒนา ต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : ภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร ในเรื่องนี้มีปัญหาหรือติดขัดในเรื่องใดบ้างที่ควรจะต้องมีการพัฒนาหรือวิจัยเพื่อพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์

รายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เสนอ : เขียนขั้นตอน / วิธีการ

2. แบบรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น (ภปต.2)

ชื่อหัวข้อภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร : เขียนชื่อ หัวข้อภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตรที่ได้จากการพูดคุย
บอกเล่าจากเวทีชาวบ้าน ชื่อหัวข้อที่ใช้ควรให้กระชับสามารถสื่อให้เข้าใจได้

ชื่อ - ที่อยู่ของเจ้าของภูมิปัญญา / ผู้สืบทอด : เขียนชื่อ ที่อยู่ ของผู้ที่มีความรู้หรือใช้ภูมิปัญญาหัวข้อนั้นๆ
หรือผู้ที่มีการประดิษฐ์คิดค้นจนเกิดนวัตกรรมเกษตร

จุดเด่นของภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร : เขียนข้อมูลจุดเด่นของภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร เช่น
สามารถแก้ปัญหาหรือช่วยลดค่าใช้จ่ายหรือเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต หรือการเก็บรักษา หรือการยืดอายุผลผลิต
 เป็นต้น

ลงชื่อกรรมการบริหารศูนย์ ฯ ให้กรรมการบริหารศูนย์ ฯ ลงชื่อในแบบ ภปต.2 จำนวน 3 ท่าน

แบบสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร ระดับตำบล

ปี 2547

-
- ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น .....
  - เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น/ผู้สืบทอด นาย/นาง/น.ส. ....
 เลขหมายประจำตัวของผู้ถือบัตรประชาชน - - - -
 บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....
 มือถือ.....E-mail.....
  - สถานที่สามารถติดต่อได้สะดวก
 เลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....โทรสาร.....มือถือ.....
 E - mail : .....
  - ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
    - ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพืช
    - ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านสัตว์
    - ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านประมง
    - ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผลิตภัณฑ์และการแปรรูป
    - ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร
  - จุดเด่นของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....
  - การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น
    - ยังไม่เคยมีการเผยแพร่ / ใช้เฉพาะบุคคล
    - เคยเผยแพร่เฉพาะในชุมชน
    - อื่นๆ (ระบุ).....

7. ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม ได้รับการถ่ายทอดมาจาก.....

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้พัฒนาและต่อยอด

- แบบเดิม คือ.....

- ได้พัฒนาและต่อยอด คือ.....

ภูมิปัญญาท้องถิ่น/นวัตกรรมที่คิดค้นขึ้นมาใหม่

8. วัตถุดิบ ที่ท่านคิดว่าใช้ประโยชน์ในผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญา ซึ่งมีแต่ในพื้นที่ของท่าน พื้นที่อื่นไม่มี ได้แก่

1. ....

2. ....

3. ....

9. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ท่านคิดว่ามีเฉพาะในพื้นที่ของท่าน โดยพื้นที่อื่นไม่พบเห็น คือ

1. ....

2. ....

3. ....

10. ภูมิปัญญาท้องถิ่นของท่านได้รับความคุ้มครองจากหน่วยราชการหรือไม่

ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง

อยู่ระหว่างดำเนินการ

ได้รับการคุ้มครองแล้ว เมื่อปี พ.ศ.....

จากหน่วยงาน (ระบุ).....

ประเภทของการคุ้มครอง

ลิขสิทธิ์

สิทธิบัตร

อนุสิทธิบัตร

11. ท่านคิดว่าจะให้หน่วยงานราชการสนับสนุนในรูปแบบใดบ้าง

พัฒนาต่อยอด และขยายผลในเรื่องใด (ระบุ).....

โดยใช้งบประมาณ.....บาท

ศึกษา วิจัย และทดสอบในเรื่องใด (ระบุ).....

โดยใช้งบประมาณ.....บาท

อื่นๆ (ระบุ).....

12. ท่านคิดว่าถ้าได้รับงบประมาณสนับสนุนจากราชการ

สามารถดำเนินการได้เอง

สามารถดำเนินการได้เอง แต่ต้องการสนับสนุนจากราชการด้วย

13. รายละเอียดของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เสนอ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

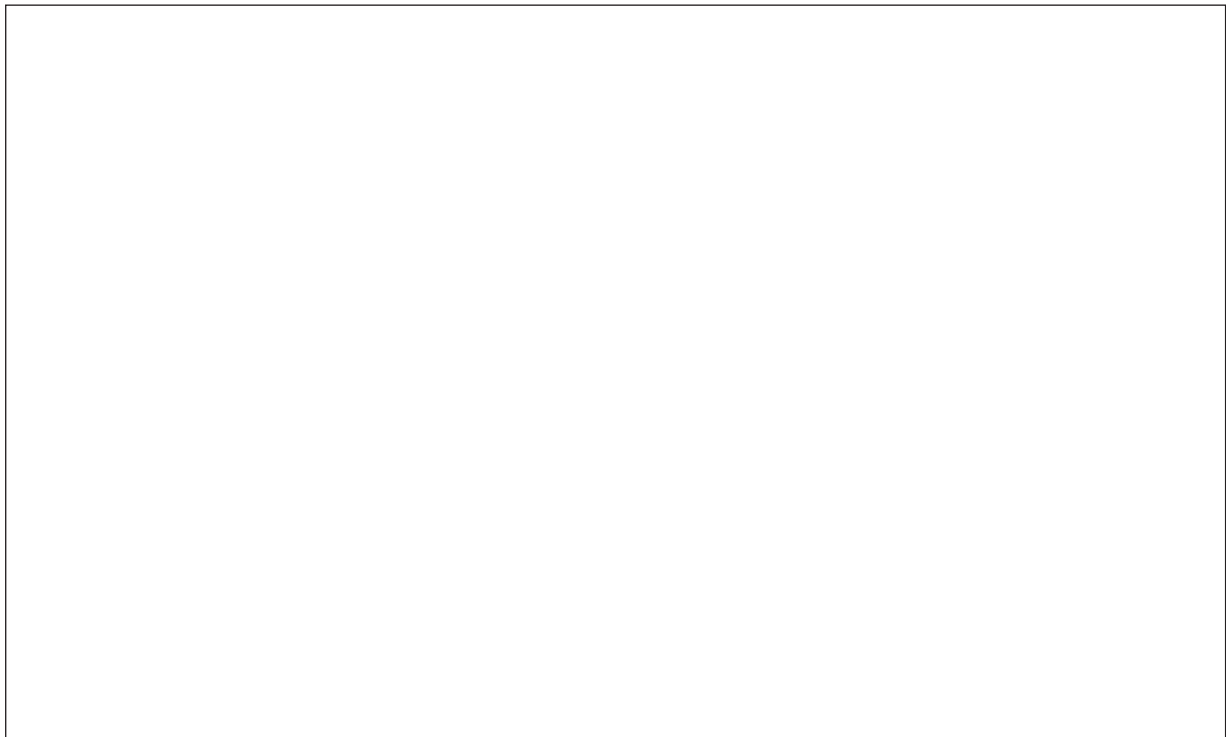
.....

.....

.....

.....

14. รูปภาพประกอบภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลงชื่อ.....ผู้เก็บข้อมูล

(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่...../...../.....

แบบรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมเกษตร
ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....
อำเภอ.....จังหวัด.....

ลำดับที่	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น / นวัตกรรมเกษตร	ชื่อ ที่อยู่ เจ้าของภูมิปัญญา / ผู้สืบทอด	จุดเด่นของภูมิปัญญา / นวัตกรรมเกษตร	หมายเหตุ

ลงชื่อ.....กรรมการบริหารศูนย์ฯ
(.....)
ลงชื่อ.....กรรมการบริหารศูนย์ฯ
(.....)
ลงชื่อ.....กรรมการบริหารศูนย์ฯ
(.....)
วันที่...../...../.....

คู่มือ

การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช

*****

ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการ

การผลิตพืชทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นพืชใดก็ตามมักจะประสบปัญหาการเข้าทำลายของศัตรูพืชชนิดต่างๆ ซึ่งเกษตรกรไม่สามารถทราบได้ก่อนเลยว่าจะเกิดการระบาดเข้าทำลายพืชในพื้นที่ปลูกของตนเองหรือไม่ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะได้มีการสำรวจการระบาดของศัตรูพืช เพื่อจัดส่งให้กรมส่งเสริมการเกษตรใช้เป็นข้อมูลในการพยากรณ์ และเตือนการระบาดของศัตรูพืชแล้วก็ตาม พบว่าข้อมูลที่ได้มีการเตือนการระบาดนั้นเป็นข้อมูลในภาพรวม ซึ่งอาจจะเกิดการระบาดในพื้นที่ของเกษตรกร หรืออาจจะไม่เกิดขึ้นในบางพื้นที่ก็ได้ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทในการดูแลการพัฒนาอาชีพของประชาชนในพื้นที่ มีการดูแลการสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ จะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ได้ทันเหตุการณ์และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้มีการสำรวจศัตรูพืชและใช้เป็นข้อมูลในการป้องกันและช่วยเหลือเกษตรกรในกรณีที่มีแนวโน้มการระบาด และหรือเกิดการระบาดของศัตรูพืชในพื้นที่
2. เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ก่อให้เกิดความสามัคคี และการเสียสละเพื่อส่วนรวม

การดำเนินการ

การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช มีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ชี้แจงทำความเข้าใจ และผลที่ได้รับจากการดำเนินการสำรวจ
2. คัดเลือกชนิดพืชหลักที่ต้องการดำเนินการ
3. รับสมัครเกษตรกรอาสาสมัครสำรวจศัตรูพืช
4. ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการดำเนินการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล
5. การสำรวจ และวิเคราะห์ผลการสำรวจ
6. ประกาศเตือนการระบาด
7. การวางแผนการให้ความช่วยเหลือ
8. การเพิ่มเติมชนิดพืชที่ดำเนินการ

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนภารกิจจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว อปท.มีหน้าที่จะต้องบริหารจัดการสำรวจศัตรูพืชหลักของพื้นที่ มีการประกาศเตือนและวางแผนให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกรโดยมีแนวทางในการดำเนินการ ดังนี้

1. ชี้แจงทำความเข้าใจ และผลที่ได้รับจากการดำเนินการสำรวจ

จัดให้มีการชี้แจงถึงรูปแบบภารกิจที่จะมีการดำเนินการในพื้นที่ และเมื่อดำเนินการตามภารกิจนี้แล้ว ประชาชนในพื้นที่จะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง

2. คัดเลือกและ/หรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ

คัดเลือกเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรับผิดชอบภารกิจนี้โดยตรง ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้นี้ควรมีความสามารถในการคำนวณบ้าง และไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางการเกษตรแต่ถ้าสามารถหาเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางการเกษตรด้วยจะทำให้การดำเนินการภารกิจนี้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นและสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์

3. คัดเลือกชนิดพืชหลักที่ต้องการดำเนินการ

ประสานกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อจัดการประชุมเพื่อคัดเลือกชนิดพืชที่เป็นพืชหลักในพื้นที่เพื่อดำเนินการสำรวจการระบาดของศัตรูพืช เติบโตการระบาดและให้ความช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเลือกชนิดพืชในปีแรกๆ ไม่จำเป็นต้องเลือกหลายชนิดพืช หรือทุกชนิดพืชที่มีการผลิตในพื้นที่อาจจะพิจารณาเลือกชนิดพืชจากข้อพิจารณา ดังนี้

- เป็นพืชที่มีการปลูกมากในพื้นที่
- เป็นพืชที่สร้างรายได้หลักให้แก่ประชาชนในพื้นที่
- เป็นพืชที่มีการเข้าทำลายของศัตรูพืชเป็นประจำ
- เป็นพืชที่มีเกษตรกรให้ความร่วมมืออาสาสมัครเข้าร่วมการสำรวจ

4. รับสมัครเกษตรกรอาสาสมัครสำรวจศัตรูพืช

รับสมัคร หรือคัดเลือกเกษตรกรผู้ผลิตพืชที่กำหนดว่าจะทำการสำรวจการระบาดของศัตรูพืช ซึ่งจำนวนเกษตรกรที่ดำเนินการสำรวจควรจะให้มีการกระจายอยู่ทั่วไปให้สามารถเป็นตัวแทนของพื้นที่ปลูกได้ หรืออย่างน้อย หมู่ละ 1 ราย เกษตรกรอาสาสมัครนี้จะเป็นกลุ่มๆ ตามชนิดพืชที่เลือกดำเนินการ อย่างน้อย 5 รายต่อ 1 ชนิดพืช อย่างไรก็ตาม จะได้มีการกำหนดจำนวนเกษตรกรอาสาสมัครต่อขนาดพื้นที่ครอบคลุมต่อไป

5. จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล

5.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตรในศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล แจ้งชนิดพืชที่คัดเลือก เพื่อให้สำนักงานเกษตรอำเภอ และ/หรือเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการ ดำเนินการจัดเตรียมทำคู่มือการสำรวจ และแบบสำรวจ (ตามเอกสารแนบ) ให้เฉพาะเจาะจงกับชนิดพืชที่เลือกดำเนินการ และเตรียมความพร้อมในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดให้แก่เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบกิจกรรมและเกษตรกรอาสาสมัครเป็นรายพืช

5.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดวันจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตร ศัตรูพืชที่สำคัญ วิธีการสำรวจ การวิเคราะห์ผลการสำรวจ และการเตือนการระบาด ประสานไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อจัดเตรียมวิทยากร การดำเนินการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการนี้จะเป็นบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะต้องมีการจัดเตรียมคู่มือการสำรวจแบบสำรวจ (ต้นฉบับจากเจ้าหน้าที่

ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอที่ได้ประสานไว้แล้วในข้อ 5.1) และวัสดุอุปกรณ์ช่วยในการสำรวจ บางชนิดก่อนวันฝึกอบรม สำหรับระยะเวลาในการฝึกอบรมนั้นขึ้นกับจำนวนชนิดพืชที่ อปท. คัด เลือกดำเนินการและจำนวนเกษตรกรอาสาสมัครเข้าร่วมการสำรวจ

6. การสำรวจ และวิเคราะห์ผลการสำรวจ

เมื่อเจ้าหน้าที่ อปท. ที่รับผิดชอบและเกษตรกรอาสาสมัครมีความเข้าใจในรูปแบบของการดำเนินการ และสามารถดำเนินการได้แล้ว ให้ อปท. กำหนดวันเริ่มต้นในการสำรวจซึ่งจะเริ่มสำรวจเมื่อใดนั้นขึ้นกับชนิดพืช และระยะการเจริญเติบโตของพืช ซึ่งวิธีการและขั้นตอนต่างๆ จะได้รับทราบจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การสำรวจการระบาดของศัตรูพืชนี้เกษตรกรอาสาสมัครจะทำการสำรวจและกรอกลงในแบบสำรวจทุกสัปดาห์ จัดส่งให้แก่เจ้าหน้าที่ อปท. ที่รับผิดชอบภารกิจ เป็นผู้วิเคราะห์ผลการสำรวจ

7. ประกาศเตือนการระบาด และวางแผนการให้ความช่วยเหลือ

ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์แล้วนั้น จะนำไปเป็นข้อมูลในการดำเนินการต่างๆ ดังนี้

7.1 ประกาศให้เกษตรกรทราบความเคลื่อนไหวของศัตรูพืช ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการควบคุมศัตรูพืชไม่ให้เกิดความเสียหาย

7.2 ในกรณีที่มีแนวโน้มการระบาดรุนแรงขึ้นอาจจะต้องมีการประกาศเตือนการระบาด ให้ประสานกับศูนย์บริหารศัตรูพืชให้การสนับสนุนเทคโนโลยีและ/หรือสารชีวภาพ ในการควบคุมศัตรูพืช ซึ่งวิธีการประกาศเตือนนั้นขึ้นกับแต่ละ อปท. ที่จะพิจารณาเลือกดำเนินการ เพื่อให้เกษตรกรทั่วไปที่ปลูกพืชชนิดนั้นๆ ได้วางแผนรับสถานการณ์ได้ทัน

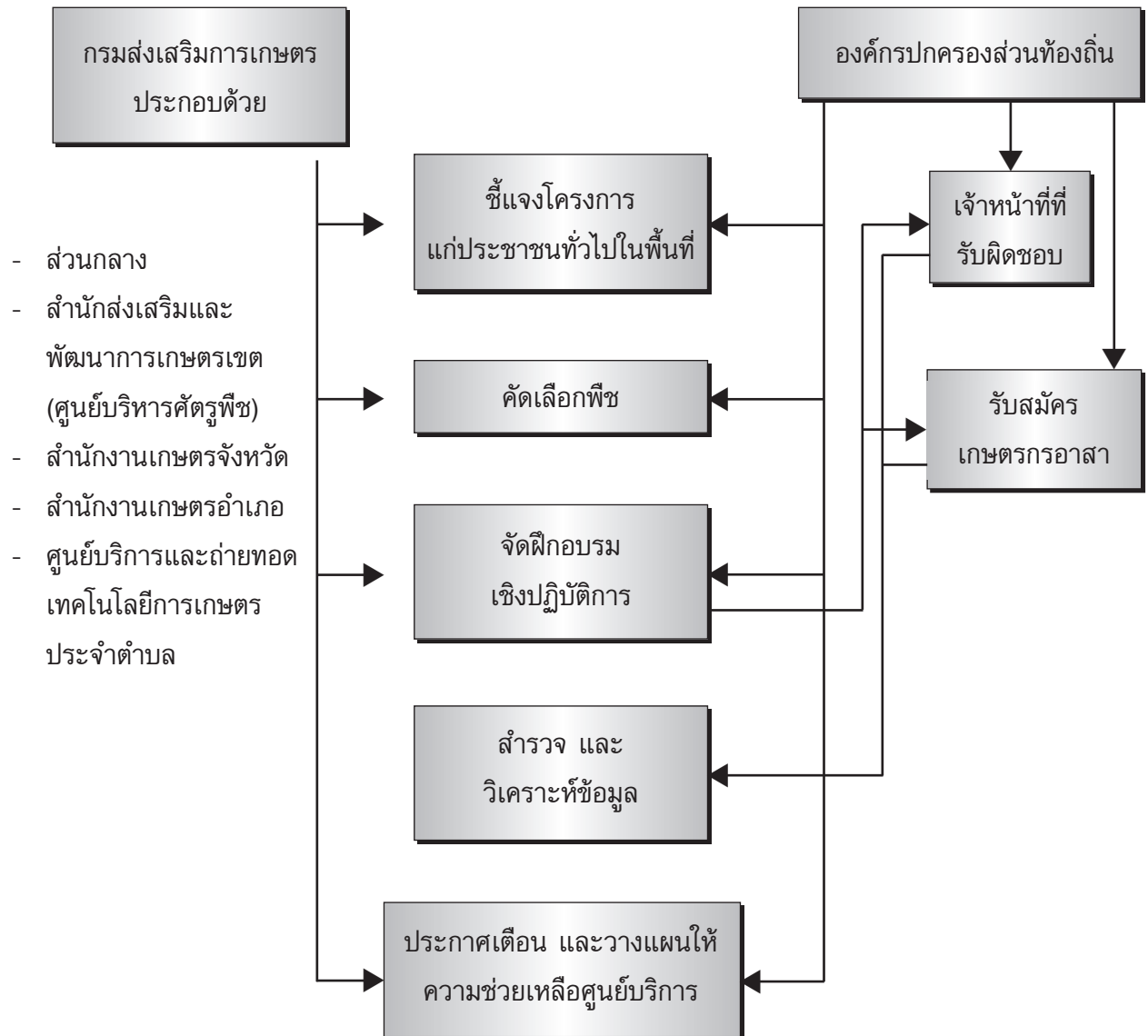
7.3 ข้อมูลผลการวิเคราะห์เป็นรายปี จะสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนการให้ความช่วยเหลือ ในปีถัดไปได้ ทั้งในด้านการเตรียมพร้อมด้านข้อมูล เทคโนโลยีการควบคุม การสำรองสารเคมีในการควบคุมศัตรูพืช การผลิตสารชีวภาพต่างๆ และปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็น

ในกรณีที่เกษตรกรดำเนินการสำรวจแล้ว และไม่มั่นใจว่าผลการสำรวจศัตรูพืชของตนถูกต้องหรือไม่อย่างไร ขอให้เจ้าหน้าที่ อปท. ที่รับผิดชอบภารกิจประสานกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรเพื่อขอรับความช่วยเหลือด้านวิชาการต่อไป

8. การเพิ่มเติมชนิดพืชที่ดำเนินการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้มีการสำรวจการระบาดของศัตรูพืชแล้ว และมีความต้องการที่จะเพิ่มชนิดพืชในการสำรวจให้ประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการฯ

แผนภาพการดำเนินการ
ภารกิจการสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช

คู่มือ

การปฏิบัติงานการฝึกอบรมอาชีพการเกษตร

*****

แนวคิดและหลักการ

ภารกิจการฝึกอบรมอาชีพการเกษตร เป็นภารกิจที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการเพื่อพัฒนาอาชีพเกษตรกรซึ่งมีอาชีพหลักทางด้านเกษตร และอาชีพเสริมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร เช่น การแปรรูปผลผลิตเกษตรออกจำหน่ายเป็นการเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร

การฝึกอบรมอาชีพการเกษตรนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ประสงค์จะรับภารกิจนี้โดยจะทำงานร่วมกับ อปท. ในส่วนของการสำรวจความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพแล้วเสนอให้กรมส่งเสริมการเกษตรเข้าจัดการอบรมพัฒนาอาชีพนั้นแล้วติดตามประเมินผล

ขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญมี 2 ขั้นตอน คือ การสำรวจหาความต้องการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรและการจัดการฝึกอบรมอาชีพ

ส่วนที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการ

กรมส่งเสริมการเกษตรจะดำเนินการโดยจัดระบบข้อมูลการเกษตรในภาพรวมของตำบล อำเภอ จังหวัด และนโยบายแนวทางการพัฒนาอาชีพการเกษตรจากรัฐบาล เพื่อนำมาประสานต่อกับ อปท. โดยให้อปท. เสนอความต้องการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรของเกษตรกรให้กรมส่งเสริมการเกษตรจัดทำงบประมาณรวมทั้งวิทยากรในการจัดอบรมพัฒนาอาชีพการเกษตรตามที่เกษตรกรต้องการ

ขั้นตอนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสงค์รับโอนภารกิจการฝึกอบรมอาชีพการเกษตรจากกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว อปท. มีหน้าที่ในการสำรวจหาความต้องการของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

การหาความต้องการในการอบรมอาชีพการเกษตร

การหาความต้องการในการฝึกอบรมอาชีพการเกษตร มีขั้นตอนที่สำคัญต้องปฏิบัติ คือ

1. การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือความต้องการ
3. การวิเคราะห์ข้อมูลหรือความต้องการ
4. การสังเคราะห์ข้อมูลหรือความต้องการ
5. การนำเสนอข้อมูลหรือความต้องการ

มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย

การกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะส่งเสริมหรือพัฒนาอาชีพ ผู้ดำเนินการหรือเจ้าหน้าที่ของ อปท. จะเป็นผู้เลือกหรือกำหนดพื้นที่โดยมุ่งเน้นไปที่สมาชิกของ อปท. มีความต้องการจะพัฒนาอาชีพหรือไม่ และความเหมาะสม

ของพื้นที่ที่จะพัฒนาอาชีพนั้น นับตั้งแต่สภาพของดิน ภูมิอากาศ แหล่งน้ำหรือวัตถุดิบที่จะทำอาชีพนั้น ในพื้นที่มีหรือไม่เป็นจุดสำคัญ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือความต้องการ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวม จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อวางแผนการพัฒนาหรือส่งเสริมอาชีพ ดังนั้น ข้อมูลที่ทำการเก็บรวบรวมควรเป็นข้อมูลที่มีจำนวนมากพอและมีความหลากหลายพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในสภาพวิถีความเป็นอยู่ได้กระจ่างแจ้งทั้งในแง่สภาพเศรษฐกิจ และสภาพของสังคมรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ของชุมชนนั้นๆ

ลักษณะของข้อมูล มี 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นข้อมูลที่ได้จากการนำข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากส่วนราชการต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ ที่ได้มีการเก็บรวบรวมและมีการจัดเป็นกลุ่มเป็นหมวดหมู่ แต่ข้อมูลเหล่านี้ส่วนมากจะเป็นข้อมูลที่แสดงภาพรวมอย่างกว้างๆ ของชุมชน ไม่มีรายละเอียดที่แท้จริง ส่วนข้อมูลลักษณะที่สองเป็นข้อมูลที่ได้โดยตรงจากการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้คนหรือสภาพในชุมชนที่แท้จริง หรือตามประเด็นที่เราต้องการ เป็นข้อมูลที่แสดงในส่วนรายละเอียด เช่น ลักษณะที่ดิน ชนิดของสาธารณูปโภค อาคารสิ่งก่อสร้าง พันธุ์พืชที่ใช้ในท้องถิ่น จำนวนแรงงานในภาคเกษตร หรืออื่นๆ ที่เป็นข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือความต้องการมีหลากหลาย วิธีการที่ส่วนมากพบเห็นโดยทั่วไป ได้แก่ การสังเกต การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เป็นต้น

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในขั้นตอนที่ 2 มาเรียบเรียงและจัดเป็นกลุ่ม โดยเริ่มต้นจากการลำดับเหตุการณ์ พิจารณารวมทั้งในแง่ของระบบการผลิต มุมมองด้านเศรษฐกิจและสังคม และมุมมองสภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ดี ควรเป็นลักษณะของการกลั่นกรองข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุและผลกระทบที่เกิดขึ้นคล้ายๆ กับว่าเป็นลักษณะของการแยกข้อมูลออกเป็นส่วนๆ แล้วในขั้นของการสังเคราะห์ข้อมูลก็ได้ทำการค้นหาความหมายในแต่ละส่วนแล้วจึงนำแต่ละส่วนมารวมกันแล้วหาความหมายรวมอีกครั้ง

4. การสังเคราะห์ข้อมูล

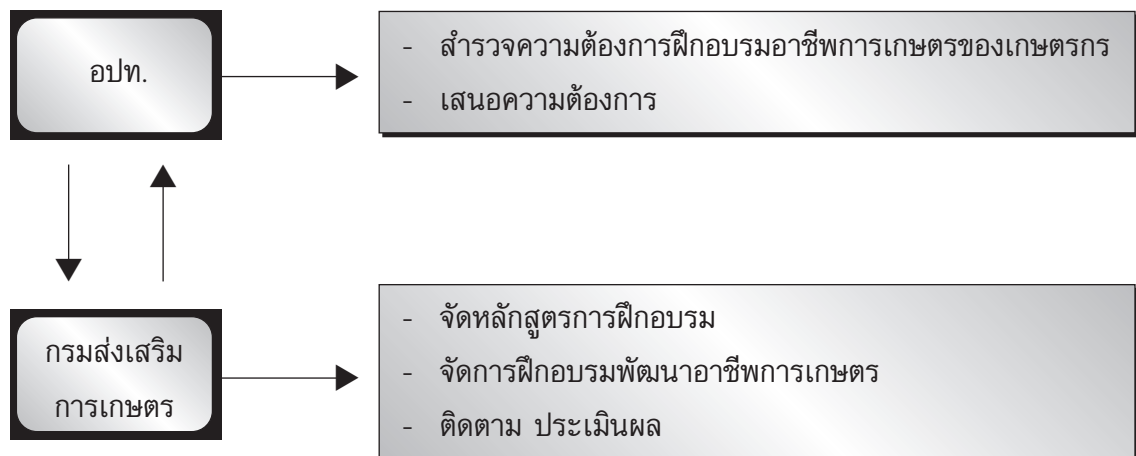
การสังเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนของการนำกลุ่มย่อยต่างๆ ของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาพิจารณาถึงความหมายของแต่ละหน่วยย่อย และความเป็นไปได้ในการนำแต่ละหน่วยย่อยมาสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน และสังเคราะห์ถึงความหมายไปได้ถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง และผลที่ได้รับรวมถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ประเด็นที่ควรพิจารณาในการสังเคราะห์ข้อมูลคือ ควรเริ่มต้นสังเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและผลกระทบที่เกิดขึ้น และท้ายสุดในแง่มุมมองของการสังเคราะห์ควรจะได้พิจารณาไปถึง กลยุทธ์ที่เป็นทางเลือก ให้แก่เกษตรกรด้วย ทั้งนี้ กลยุทธ์ดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของตัวเกษตรกรเองและของครอบครัวเกษตรกร โดยจะต้องมีความเป็นไปได้ทั้งกับระบบการผลิตและกับการตัดสินใจในแง่ของเศรษฐกิจและสังคมของตัวเกษตรกรและชุมชนนั้น โดยพิจารณาถึงศักยภาพต่างๆ ของข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในเรื่องของปัจจัยและเงื่อนไขของระบบการผลิตอีกทั้งควรมองถึงลักษณะทางกายภาพตั้งแต่การใช้ที่ดิน การใช้แรงงาน ใช้เครื่องจักร ทั้งในแง่ของภาวะเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น การรวมตัวกันเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต รวมตัวกันเพื่อจำหน่ายผลผลิต ดังนั้น การสังเคราะห์ข้อมูลจึงต้องพิจารณาในทุกด้านที่เกี่ยวข้องในภาพรวม และเจาะลึกลงไปในแต่ละส่วนย่อยประกอบกันเพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของทุกระดับและผลกระทบที่มีต่อกัน

5. การนำเสนอข้อมูล

เป็นขั้นตอนสุดท้ายในการดำเนินงานเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นการสรุปถึงการดำเนินงานที่ผ่านมาทั้งหมด ตั้งแต่การเลือกพื้นที่การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ข้อมูล เนื่องด้วยผู้ที่ได้รับทราบข้อมูลจากการนำเสนอโดยส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้รับทราบถึงข้อมูลทั้งหมด จะทราบก็เพียงแต่ในบทที่มีการนำเสนอเท่านั้น การนำเสนอข้อมูลจึงควรให้มีประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ ครอบคลุมทั้งหมด โดยทั่วไปแล้วการนำเสนอจะนิยมแจกแจงและลำดับเหตุการณ์ แสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ทั้งสาเหตุและผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญๆ ในชุมชนหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากสังคมภายนอกแล้วส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนอย่างไรบ้าง

เมื่อเจ้าหน้าที่ อปท. ได้ข้อมูลและมีการนำเสนอข้อมูลเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตรของชุมชน โดยเสนอให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หรือสำนักงานเกษตรอำเภอ เพื่อวางแผนจัดการฝึกอบรมต่อไป

ขั้นตอนการทำงานร่วมกันระหว่าง อปท. กับกรมส่งเสริมการเกษตร

ขั้นตอนการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภารกิจ : การฝึกอบรมอาชีพ

กิจกรรม	ส่วนกลาง	ส่วนภูมิภาค	ท้องถิ่น / ตำบล
1. สำรวจหาความต้องการความรู้ของเกษตรกรในการพัฒนาอาชีพและจัดรวมกลุ่ม	1. ให้ความรู้ในการสำรวจหาความต้องการแก่ส่วนภูมิภาค 2. สนับสนุน ติดตาม	1. ให้ความรู้ในการสำรวจหาความต้องการแก่ อบต. 2. สนับสนุน ติดตาม	1. ทำการสำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกร 2. จัดการรวมกลุ่ม ความต้องการฝึกอบรม
2. สนับสนุนทางวิชาการและจัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ	1. นำความต้องการของ อบต. มารวบรวมวางแผนอบรมให้ความรู้ 2. สนับสนุนทางวิชาการในการพัฒนาอาชีพแก่ส่วนภูมิภาค	1. รวบรวมความต้องการของ อบต. เสนอส่วนกลางวางแผนสนับสนุน 2. จัดการอบรมให้ความรู้เพื่อพัฒนาอาชีพตามความต้องการของ อบต. 3. สนับสนุนทางวิชาการในการพัฒนาอาชีพแก่ อบต.	1. ประสานงานแจ้งเกษตรกรเข้ารับการอบรม 2. สนับสนุนกิจกรรมของกลุ่ม

คู่มือ

การปฏิบัติการรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม

*****

แนวคิดและหลักการ

สถาบันเกษตรกร หมายถึง กลุ่มของเกษตรกรและบุคคลในครอบครัวเกษตรกรที่รวมตัวเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน มีลักษณะเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับผูกพันกับปัญหาต่างๆ ของคนในสังคม คือมีกฎเกณฑ์คอยควบคุมพฤติกรรมของคนและกฎเกณฑ์ดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบปฏิบัติในสังคมนั้น

สถาบันเกษตรกร หมายถึง
ในความรับผิดชอบ
ของกรมส่งเสริมการเกษตร

- กลุ่มประเภทต่างๆ ต่อไปนี้
1. กลุ่มเกษตรกร เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรครอบครัวละ 1 คน รวมแล้วไม่น้อยกว่า 30 คน เกษตรกรดังกล่าวเป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมประเภทเดียวกัน ไม่จำกัดเพศ ไม่จำกัดสถานภาพการสมรส แต่ต้องบรรลุนิติภาวะ และมีความประสงค์จะร่วมมือช่วยเหลือกันในการประกอบอาชีพ ทำการขอจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรในเขตรับผิดชอบตาม พ.ร.บ. สหกรณ์ พ.ศ. 2542
  2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เกิดจากการรวมตัวของสตรีเกษตรกร ซึ่งได้แก่ ภรรยาของเกษตรกรหรือบุตรหลานของเกษตรกรที่พ้นจากการเป็นสมาชิกยุวกษัตริ์กรแล้วมีอายุบรรลุนิติภาวะ และไม่จำกัดสถานภาพการสมรส สตรีเกษตรกรดังกล่าวมีความประสงค์จะร่วมกันทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาของครอบครัวให้เกิดการกินดี อยู่ดี มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์และมีความมั่นคงในชีวิต
  3. กลุ่มยุวกษัตริ์กร เกิดจากการรวมตัวของเยาวชนเกษตรกรไม่จำกัดเพศ มีอายุระหว่าง 10-30 ปี และมีความประสงค์จะจัดตั้งเป็นกลุ่มยุวกษัตริ์กร เพื่อรับบริการความรู้ทางการเกษตร เศรษฐกิจเกษตร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ กลุ่มยุวกษัตริ์กรนอกโรงเรียน ประกอบด้วยสมาชิกที่พ้นจากการเป็นนักเรียนแล้ว กลุ่มยุวกษัตริ์กรในโรงเรียนประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นนักเรียนทั้งหมด กลุ่มประเภทนี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในโรงเรียน กลุ่มยุวกษัตริ์กรผสมประกอบด้วยสมาชิกทั้งที่ยังเป็นนักเรียนอยู่และที่พ้นจากการเป็นนักเรียนแล้ว
  4. กลุ่มส่งเสริมการเกษตร เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรหรือสตรีเกษตรกรหรือเยาวชนเกษตรกรโดยไม่จำกัดจำนวนมากนัก แต่ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยสมาชิกระหว่าง 5-15 คน การรวมตัวดังกล่าวเป็นไปตามความสมัครใจ ตามสาขาอาชีพหรือความสนใจร่วมกันที่จะดำเนินการร่วมกันในรูปกลุ่มเพื่อรับความรู้ในการพัฒนาอาชีพ ซึ่งเรียกได้ว่ากลุ่มเรียนรู้ หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือช่วยเหลือกันในการผลิตและการตลาด ซึ่งอาจเรียกว่า กลุ่มกิจกรรม

ขั้นตอนการดำเนินงานตามภารกิจ

1. จัดหาปัญหาความต้องการของเกษตรกร
2. คัดเลือกแกนนำในการรวมกลุ่ม
3. กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกในการรวมกลุ่ม
4. รวบรวมเกษตรกรที่มีปัญหาความต้องการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเรียนรู้
5. รัฐร่วมกับ อบต. ให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการและการตลาด
6. รัฐร่วมกับ อบต. จัดหาสมาชิกกลุ่มในการออมทรัพย์หรือลงทุน
7. รัฐร่วมกับ อบต. สนับสนุนให้กลุ่มเพิ่มรายได้ด้วยการทำกิจกรรม
8. รัฐร่วมกับ อบต. ประเมินผลและสร้างเครือข่ายทั้งแนวตั้งและแนวนอน

ส่วนที่กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการ

1. สนับสนุน เอกสาร ข้อมูล คำแนะนำ แหล่งความรู้
2. สนับสนุน ติดตามนิเทศส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น
3. ประสานแหล่งทุนจัดหาผู้มีสนับสนุน
4. จัดการอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการและการตลาด

ส่วนที่ อบต. ดำเนินการ

1. ทำการสำรวจหาปัญหาความต้องการของเกษตรกร
2. ดำเนินการคัดเลือกแกนนำในการรวมกลุ่ม
3. จัดเวทีแกนนำเกษตรกร
4. ร่วมกระตุ้นแกนนำในการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ
5. รวบรวมเกษตรกรที่มีปัญหาความต้องการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเรียนรู้
6. จัดการอบรมให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการและการตลาด
7. แนะนำแรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มร่วมออมทรัพย์หรือลงทุนเป็นทุนดำเนินการ
8. สนับสนุนกิจกรรมกลุ่มเพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิก
9. จัดตั้งคณะประเมินผลและดำเนินการประเมินผล

ขั้นตอนการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภารกิจ : การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม

กิจกรรม	ส่วนกลาง	ส่วนภูมิภาค	ท้องถิ่น / อบต.
1. จัดทำปัญหา ความต้องการของเกษตรกร	-	-	- ทำการสำรวจหาปัญหา ความต้องการของเกษตรกร
2. คัดเลือกแกนนำในการ รวมกลุ่ม	- สนับสนุน ติดตาม ส่วน ภูมิภาค และท้องถิ่น	- สนับสนุน ติดตามส่วน ท้องถิ่น	- ดำเนินการคัดเลือกแกน นำในการรวมกลุ่ม
3. กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก ในการรวมกลุ่ม	- สนับสนุน ติดตาม ส่วน ภูมิภาค และท้องถิ่น	- ร่วมชี้แจงประโยชน์ของ การรวมกลุ่ม	1. จัดเวทีแกนนำเกษตรกร 2. ร่วมกระตุ้นแกนนำใน การรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ
4. รวบรวมเกษตรกรที่มี ปัญหาความต้องการเข้าเป็น สมาชิกกลุ่มเรียนรู้	-	-	- รวบรวมเกษตรกรที่มี ปัญหาความต้องการเข้าเป็น สมาชิกกลุ่มเรียนรู้
5. รัฐร่วมกับ อบต. ให้ ความรู้ด้านเทคโนโลยี การเกษตรการจัดการและ การตลาด	1. สนับสนุนเอกสาร ข้อมูล คำแนะนำแหล่งความรู้ 2. ติดตาม นิเทศ	1. จัดการอบรมให้ความรู้ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการและการตลาด 2. ติดตาม นิเทศ	- จัดการอบรมให้ความรู้ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการ และการตลาด
6. รัฐร่วมกับ อบต. จัดหา สมาชิกกลุ่มในการออมทรัพย์ หรือลงทุน	1. สนับสนุนเอกสาร ข้อมูล คำแนะนำ แหล่งความรู้ 2. ติดตาม นิเทศ	- สนับสนุน อบต. จัดหา สมาชิกกลุ่ม ร่วมออมทรัพย์ หรือลงทุนเป็นทุนดำเนินการ	- แนะนำ ารณรงค์ ให้ สมาชิกกลุ่มร่วมออมทรัพย์ หรือลงทุนเป็นทุนดำเนินการ
7. รัฐร่วมกับ อบต. สนับสนุน ให้กลุ่มเพิ่มรายได้ด้วยการทำ กิจกรรม	1. สนับสนุน เอกสาร คำ แนะนำ 2. ประสานแหล่งทุน	- สนับสนุนกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิก	- สนับสนุนกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้ของสมาชิก
8. รัฐร่วมกับ อบต. ประเมินผล และสร้างเครือข่ายทั้งแนวตั้ง และแนวนอน	1. ออกแบบระบบประเมิน ผลแบบมีส่วนร่วม 2. จัดทำคู่มือ สนับสนุน	- ร่วมดำเนินการประเมินผล	- จัดตั้งคณะประเมินผล - ดำเนินการประเมินผล

แนวทางการปฏิบัติงานการถ่ายโอนภารกิจให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(โครงการผลิตและบริการพันธุ์พืชสวน : ด้านการกระจายพันธุ์)

ส่วนที่ 1: เหตุผลและความจำเป็น

สืบเนื่องจากแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจของรัฐให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีภารกิจที่จะถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ โดยเฉพาะด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต : การส่งเสริมอาชีพ : ด้านการกระจายพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองนโยบายรัฐบาลและให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง อันจะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น

ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงได้ถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการด้านการกระจายพันธุ์ในส่วนของการสำรวจความต้องการของเกษตรกร ทั้งด้านพันธุ์พืชและความรู้ด้านพืชสวน เช่น ไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผัก เห็ด และสมุนไพร เป็นต้น เพื่อที่จะนำมาวางแผนและกำหนดแนวทางการดำเนินงานต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อถ่ายโอนภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเกษตรกรให้มีความรู้ความเข้าใจทางด้านพืชสวนมากยิ่งขึ้น และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

สถานที่ดำเนินงาน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. สถานที่จัดทำแปลงต้นแม่พันธุ์ เพื่อการขยายพันธุ์สู่เกษตรกรใช้พื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. สถานที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน แบ่งได้ดังนี้

2.1 ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) ในเขตพื้นที่ ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน เลย ยโสธร นครราชสีมา ฉะเชิงเทรา ระยอง สมุทรสาคร สุราษฎร์ธานี กระบี่ และยะลา

2.2 หอประชุมของ อบต. หรือศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลกรณี นอกเหนือจากเขตที่ตั้งตามข้อ 2.1 โดยใช้วิทยากรจากจังหวัด และ/หรืออำเภอ และ/หรือศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) รวมทั้งวิทยากรเกษตรกรที่มีประสบการณ์ด้านพืชสวนในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง

ส่วนที่ 2 : วิธีการดำเนินงานและขั้นตอนการปฏิบัติ

1. การส่งเสริมการปลูกไม้ผลพันธุ์ดีเพื่อการบริโภคในท้องถิ่น

1.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร พิจารณาและดำเนินการสำรวจความต้องการปริมาณและชนิดพันธุ์พืช เพื่อจัดทำเป็นแปลงแม่พันธุ์สำหรับการขยายพันธุ์สู่เกษตรกร

โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และรวบรวมข้อมูลส่งที่สำนักงานเกษตรอำเภอ

1.2 หน่วยงานราชการ

1.2.1 สำนักงานเกษตรอำเภอ รวบรวมข้อมูลจัดส่งให้จังหวัด เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นภาพรวมของจังหวัด จัดส่งให้กับสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต

1.2.2 สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต รวบรวมและพิจารณาข้อมูล จัดส่งให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) เพื่อกำหนดแนวทางและวางแผนการดำเนินงาน รวมทั้งจัดทำคำของบประมาณผ่านสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต เสนอกรมส่งเสริมการเกษตร

1.2.3 เมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณแล้ว ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) ดำเนินการวางแผนการผลิตพันธุ์พืช และจัดส่งให้กับสำนักงานเกษตรจังหวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบจังหวัดต่างๆ

1.2.4 สำนักงานเกษตรจังหวัด แจ้งให้สำนักงานเกษตรอำเภอ/ตำบล แจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นติดต่อขอรับพันธุ์พืชไปดำเนินการโดยจัดทำเป็นแปลงต้นแม่พันธุ์ เพื่อการขยายพันธุ์ดีสู่เกษตรกรต่อไป

เงื่อนไข

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมที่จะรับโอนภารกิจ
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีพื้นที่ดำเนินการจัดทำเป็นแปลงต้นแม่พันธุ์ดี ไม่น้อยกว่า 1 งาน หรือใช้พื้นที่ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
3. สภาพของดินควรมีความอุดมสมบูรณ์และมีน้ำเพียงพอต่อการเจริญเติบโตของพืช
4. หน่วยงานราชการเป็นผู้สนับสนุนต้นพันธุ์พืช ส่วนการดูแลเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการสำรวจความต้องการการเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวนของเกษตรกร เช่น การปลูกสร้างสวนไม้ผลและขยายพันธุ์พืช การปลูกพืชผักสวนครัว การเพาะเมล็ด การปลูกไม้ดอกไม้ประดับและสมุนไพร เป็นต้น โดยผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และรวบรวมข้อมูลส่งที่สำนักงานเกษตรอำเภอ

2.2. หน่วยงานราชการ

2.2.1 สำนักงานเกษตรอำเภอ รวบรวมข้อมูลจัดส่งให้จังหวัด เพื่อรวบรวมข้อมูลเป็นภาพรวมของจังหวัด จัดส่งให้กับสำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต

2.2.2 สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขต รวบรวมและพิจารณาข้อมูล จัดส่งให้ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางและวางแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน

2.2.3 ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) แจกแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวนหลักสูตรต่างๆ ให้จังหวัดในเขตรับผิดชอบทราบ

2.2.4 สำนักงานเกษตรจังหวัด แจกให้สำนักงานเกษตรอำเภอ/ตำบล และแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ เพื่อดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวนต่อไป

เงื่อนไข

1. งบประมาณและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ให้การสนับสนุนทั้งหมด
2. การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวนเน้นการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติระยะเวลา 1-2 วันแล้วแต่หลักสูตร รุ่นละประมาณ 30-50 คน

แผนการปฏิบัติงาน

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผู้รับผิดชอบ
1. การส่งเสริมการปลูกไม้ผลพันธุ์ดี		
1.1 สำรวจความต้องการพันธุ์พืช	ก.ย.-ต.ค.	อบต./นวล.
1.2 ส่งข้อมูลความต้องการพันธุ์พืชให้ศูนย์ฯ พืชสวน	พ.ย.-ธ.ค.	อบต./นวล./กษอ./กษจ.
1.3 เสนอขอของบประมาณส่วนกลาง	ม.ค.	ศูนย์ฯ พืชสวน
1.4 ผลิตด้านพันธุ์พืช/จัดส่งต้นพันธุ์พืช	เม.ย.-ก.ค.	ศูนย์ฯ พืชสวน
1.5 จัดทำแปลงต้นแม่พันธุ์	มิ.ย.-ส.ค.	อบต./นวล.
2. การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน		
2.1 สำรวจความต้องการเข้ารับการถ่ายทอดฯ	ก.ย.-ต.ค.	อบต./นวล.
2.2 จัดส่งข้อมูลความต้องการให้ศูนย์ฯ พืชสวน	พ.ย.-ธ.ค.	อบต./นวล./กษอ./กษจ.
2.3 จัดส่งหลักสูตรการฝึกอบรมให้ อบต.	มี.ค.	ศูนย์ฯ พืชสวน
2.4 ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน	ม.ค.-ธ.ค.	ศูนย์ฯ พืชสวน

งบประมาณ แหล่งงบประมาณแบ่งออกเป็นดังนี้

1. หน่วยงานราชการสนับสนุนด้านพันธุ์พืชและวิชาการด้านพืชสวน
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนค่าใช้จ่ายด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน

รายละเอียด ค่าใช้จ่ายในการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวน (ต่อคนต่อหลักสูตร) ดังนี้

1. งบจัดที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร (พืชสวน) ประกอบด้วย

1.1 ค่าสมนาคุณวิทยากร	เป็นเงิน	600	บาท (*)
1.2 ค่าพาหนะ	เป็นเงิน	200	บาท/คน/วัน
1.3 ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม จำนวน 2 มื้อๆ ละ 25 บาท	เป็นเงิน	50	บาท/คน/วัน
1.4 ค่าอาหาร จำนวน 3 มื้อ	เป็นเงิน	150	บาท/คน/วัน
1.5 ค่าวัสดุ	เป็นเงิน	75	บาท/คน/หลักสูตร
1.6 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น	เป็นเงิน	1,500	บาท/หลักสูตร

2. งบจัดที่ห้องประชุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย

2.1 ค่าสมนาคุณวิทยากร	เป็นเงิน	600	บาท (*)
2.2 ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม จำนวน 2 มื้อๆ ละ 25 บาท	เป็นเงิน	50	บาท/คน/วัน
2.3 ค่าอาหารกลางวัน	เป็นเงิน	75	บาท/คน/วัน
2.4 ค่าวัสดุ	เป็นเงิน	75	บาท/คน/หลักสูตร
2.5 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่จำเป็น	เป็นเงิน	1,500	บาท/หลักสูตร

(* = เฉพาะวิทยากรในท้องถิ่นหรือใกล้เคียง)

มาตรการเสริมที่จะช่วยทำให้การถ่ายโอนภารกิจมีประสิทธิภาพ

1. การสำรวจความต้องการของเกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามความต้องการที่แท้จริง
2. การคัดเลือกเกษตรกรเข้ารับการถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพืชสวนในหลักสูตรต่างๆ เกษตรกรควรเป็นบุคคลที่มีความสนใจในหลักสูตรนั้นๆ อย่างแท้จริง

แนวทางการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการถ่ายโอนภารกิจ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ เพื่อจะได้ร่วมกันพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้องและต่อเนื่อง

ผู้รับผิดชอบ

1. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

*****

คู่มือ

ขอบเขตการถ่ายโอนภารกิจศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

*****

ส่วนที่ 1 แนวคิดและหลักการ

1. การจัดตั้งศูนย์ฯ และให้บริการ

ความหมายและคุณลักษณะ

ศูนย์บริการตำบล หมายความว่า ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชน เป็นศูนย์ฯ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนและบริหารจัดการแผนด้วยตนเองและเป็นสถานที่ให้บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญแก่เกษตรกรในลักษณะบูรณาการของหน่วยงานเพื่อให้เกิดการบริการ ณ จุดเดียว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรให้ชุมชนมีส่วนร่วม
2. เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของภาครัฐให้สามารถให้บริการแก่เกษตรกร ณ จุดเดียว และมีการบูรณาการ
3. เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการวางแผนและการพัฒนาตนเอง ในด้านการเกษตร
4. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการศึกษาเรียนรู้เพื่อขยายผลและให้สอดคล้องกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ตลอดจนการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนทางการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร
2. เพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทของราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถดำเนินการกิจการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรในท้องถิ่นเพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงให้ความสำคัญในกระบวนการที่ให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการผลิตการเกษตรด้วยตนเอง กำกับดูแล และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรเกษตรกร สถาบันเกษตรกร เพื่อให้การพัฒนาการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินการ

1. ให้การบริการด้านการเกษตรแบบเบ็ดเสร็จ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ศูนย์กลางข้อมูลข่าวสาร ศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีของชุมชน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน
2. สร้างระบบการบูรณาการของภาครัฐการเพื่อเชื่อมโยงกับภาคเอกชน โดยการเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติให้เกิดความร่วมมือกันทำงานผ่านศูนย์ ศึกษา วิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชุมชน และให้เกิดการบริการ ณ จุดเดียว ตามแนวคิด “ทุกเรื่อง ทุกปัญหา ทุกสาขาเกษตรตรงมาที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล”
3. สร้างกระบวนการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนา เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนแบบมีส่วนร่วม การสร้างแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี ด้านการลงทุนเพื่อพัฒนาการผลิตทางการเกษตรของชุมชน ตลอดจนด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. พัฒนาและปรับปรุงระบบการผลิตทางการเกษตรให้มีประสิทธิภาพอย่างมีระบบครบวงจร

วิธีการ

1. เตรียมความพร้อมของชุมชน จัดให้มีการณรงค์และสร้างความเข้าใจในแนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วมและบทบาทของรัฐในการดำเนินการ โดยจัดให้มีการศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิดเห็น การศึกษาศักยภาพชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมที่มีการเรียนรู้ร่วมกันทั้งในภาครัฐ เกษตรกรและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแนวทางในการทำงานที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสนองความต้องการของชุมชน
2. ในการจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน จัดให้มีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนในด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยจัดทำเป็นแบบจำลองทางภูมิศาสตร์ เพื่อศึกษาและประเมินสภาพปัญหาของชุมชนตลอดจนศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน
3. จัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของชุมชน กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนเกษตร ผู้นำของชุมชนรวมทั้งองค์กรพัฒนาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ประเมินศักยภาพของชุมชนและร่วมกันดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล 3 ด้านประกอบด้วย แผนด้านการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการเกษตร แผนด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน และแผนด้านการลงทุนเพื่อธุรกิจการเกษตร การตลาด ตลอดจนการแปรรูปผลิตภัณฑ์

งบประมาณ ไม่มี

2. การถ่ายทอดเทคโนโลยี

ความหมายและคุณลักษณะ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ในด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่ถูกต้อง และเหมาะสมทางวิชาการด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ฯลฯ

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ทางด้านการเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพชุมชนแก่เกษตรกร ให้สามารถนำไปปรับใช้ในการผลิตการเกษตรอย่างเป็นระบบและครบวงจรและมีความยั่งยืน

หลักการ

การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร จะดำเนินการในรูปแบบให้การสนับสนุนด้านการบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางวิชาการด้านการเกษตร ปศุสัตว์ ประมง ฯลฯ โดยการถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกรตามความต้องการเรียนรู้ของชุมชน และใช้จุดสาธิตในด้านต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในตำบล วิทยากรเกษตรกรเจ้าของจุดสาธิตเป็นผู้ถ่ายทอดหรือการนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานฟาร์มที่ประสบผลสำเร็จรวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญแก่เกษตรกร ทั้งนี้ได้มีแผนด้านถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้แก่ แผนด้านการสาธิต แปรรูปผลผลิตการเกษตร อบรมดูงาน แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ

1. แผนถ่ายทอดเทคโนโลยีที่สอดคล้องและสนับสนุนแผนด้านการลงทุนการผลิตหรือวิสาหกิจชุมชน โดยจัดให้มีการสาธิตการอบรม ดูงานในขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เกษตรกร / กลุ่มเกษตรกร สามารถนำความรู้และทักษะไปดำเนินการด้านการทำอาชีพหลักของตำบลตามนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2. แผนถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกษตรกรต้องการเรียนรู้ในการทำการเกษตร เช่น การจัดสาธิตการอบรมเพื่อแก้ปัญหาในด้านการทำการเกษตรของตำบลตามข้อเสนอและความต้องการของชุมชน

การดำเนินการ

สนับสนุนเทคโนโลยีทางวิชาการด้านการเกษตร ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง ที่ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรในท้องถิ่นให้สามารถนำไปปรับใช้ในการผลิตทางการเกษตร โดยผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

วิธีการ

1. ดำเนินการออกแบบและวิธีการสำรวจความต้องการเทคโนโลยีการเกษตรของชุมชน
2. ดำเนินการสำรวจความต้องการเทคโนโลยีการเกษตรชุมชน
3. รวบรวม จำแนก ความต้องการด้านการถ่ายทอดความรู้จากแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล หรือใช้เวทีชาวบ้านในการยืนยันความต้องการที่แท้จริง

4. คัดเลือกและจำแนกบุคคลเป้าหมาย เป็น 2 กลุ่มหลักตามการผลิต ได้แก่ ผลิตเชิงธุรกิจ / ส่งออก ผลิตเชิงเศรษฐกิจพอเพียง

5. กำหนดวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยี

- จัดฝึกอบรม
- ทัศนศึกษา / ดูงาน
- จัดทำเอกสารทางวิชาการ

6. ประสานงานจัดทำประเด็น หลักสูตรและวิทยากรในส่วนที่จัดการเองได้ในระดับตำบล

7. สำหรับการถ่ายทอดความรู้เชิงธุรกิจ / ส่งออก ให้ส่งอำเภอกลั่นกรองแล้วส่งระดับจังหวัดเพื่อประสานงานวิทยากรถ่ายทอดเทคโนโลยี

8. ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยี

งบประมาณ ไม่มี

3. การลงทุนทางธุรกิจเกษตร

ความหมายและคุณลักษณะ

การลงทุนทางธุรกิจ หมายถึง การใช้ปัจจัยในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร ทั้งในด้านการผลิตและการแปรรูปผลผลิตเกษตร ให้ได้ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพในการประกอบอาชีพของเกษตรกร

หลักการ

ส่งเสริมให้มีการออมและการระดมทุนของชุมชน เพื่อการลงทุนทางธุรกิจการเกษตร โดยดำเนินการจัดทำแผนด้านการลงทุนเพื่อธุรกิจการเกษตร การตลาด ตลอดจนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อส่งเสริมอาชีพและให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่สินค้าการเกษตรในชุมชน ซึ่งเน้นในกระบวนการของการรวมกลุ่มของเกษตรกร และระบบสหกรณ์การเกษตร ให้มีการออมและการลงทุนของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเองเป็นหลัก

การดำเนินการ

สนับสนุนและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในการผลิตและแปรรูปผลผลิตเกษตรให้ได้ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้เกิดอาชีพการเกษตรเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาการเกษตรและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเกษตรกรที่ยั่งยืน

วิธีการ

1. สำรวจปัญหาความต้องการลงทุนทางธุรกิจเกษตรของเกษตรกรหรือการผลิต การแปรรูปเพื่อเพิ่มรายได้
2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและแบ่งกลุ่มเป้าหมาย
3. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ แผนงาน / โครงการ ที่จะลงทุนทางธุรกิจ กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก
4. วิเคราะห์แผนงาน / โครงการ / ผลตอบแทนโครงการ ที่จะลงทุนทางธุรกิจและกำหนดทางเลือกการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่และชุมชน
5. คัดเลือกกลุ่มแกนนำธุรกิจเกษตร และโครงการ/กิจกรรมที่มีความเป็นไปได้
6. รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแกนนำกลุ่ม จัดทำแผนการลงทุนร่วมกัน โดยภาครัฐสนับสนุนความรู้
7. รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันหาแหล่งเงินทุน / สนับสนุน
8. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มในชุมชน ดำเนินการตามแผนการลงทุนทางธุรกิจ

งบประมาณ ไม่มี

4. การจดทะเบียนสมาชิก

ความหมายและคุณลักษณะ

การจดทะเบียนสมาชิก หมายถึง การสร้างข้อมูลพื้นฐานประจำศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรและชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาการผลิตทางการเกษตรของชุมชนและตัวเกษตรกร

วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรในชุมชน สำหรับศึกษา วิเคราะห์ และประเมินศักยภาพของชุมชน เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

หลักการ

รับสมัครเกษตรกรในตำบลที่มีความสนใจ พร้อมทั้งจะดำเนินการจดทะเบียนเป็นสมาชิก ซึ่งมีหน้าที่ให้ข้อมูลด้านการเกษตรและข้อมูลในชุมชน โดยหน่วยงานของรัฐจะให้บริการพิเศษแก่สมาชิก เช่น การให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร เป็นอันดับแรก

การดำเนินการ

รับสมัครเกษตรกรในตำบลที่มีความสนใจ สามารถให้ข้อมูลด้านการเกษตรและข้อมูลในชุมชน ที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และออกบัตรประจำตัวสมาชิก

วิธีการ

1. ประชาสัมพันธ์ชี้แจงและทำความเข้าใจกับเกษตรกรในตำบล พร้อมกับแจ้งกำหนดเวลาและสถานที่และวิธีการปฏิบัติในการรับสมัครและจดทะเบียนสมาชิกศูนย์บริการฯ
2. จัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อรับผิดชอบการรับสมัครและจดทะเบียนเกษตรกร พร้อมจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและชักชวนขั้นตอนการปฏิบัติงาน
3. ดำเนินการรับสมัคร จดทะเบียนและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนเกษตรกร ตามกำหนดเวลา และสถานที่ที่แจ้งไว้โดยให้เกษตรกรจัดทำ
  - แบบฟอร์มที่ 1 แบบคำร้องขอขึ้นทะเบียนและทำบัตรประจำตัวเกษตรกร
  - แบบฟอร์มที่ 2 แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานครัวเรือนเกษตรกร
4. ออกบัตรประจำตัวสมาชิกศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้แก่เกษตรกรที่จดทะเบียน
5. สรุปทะเบียนเกษตรกรลงในแบบฟอร์มที่ 3 แบบรายงานทะเบียนเกษตรกร นำเสนอคณะกรรมการบริหารโครงการระดับจังหวัด

งบประมาณ ไม่มี

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการถ่ายโอนภารกิจของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเป็นลักษณะการดำเนินการร่วมกับภาครัฐซึ่งภารกิจของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลดังกล่าว คณะอนุกรรมการเฉพาะด้านกำหนดไว้ 4 ภารกิจ โดยในแต่ละภารกิจมีแนวทางในการดำเนินงานดังนี้

ภารกิจที่ 1 การจัดตั้งศูนย์ฯ และการให้บริการ

1. ประชุมชี้แจงบทบาทภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากภาครัฐ แก่คณะกรรมการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจในบทบาทที่จะได้รับมอบหมาย
2. การสำรวจและจัดเก็บข้อมูลด้านการเกษตรให้เป็นปัจจุบันอยู่ตลอดเวลา เพื่อใช้ประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยรัฐเป็นที่เลี้ยงในการให้คำปรึกษา ดังนี้
  - 2.1 คัดเลือกผู้นำชุมชนและแบ่งกลุ่มดำเนินการสำรวจเป็นรายครัวเรือนของเกษตรกรในทุกๆ ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม
  - 2.2 รวบรวมข้อมูลและแบ่งกลุ่มตามสภาพปัญหาเพื่อประเมินปัญหา ศักยภาพ และกำหนดแนวทางพัฒนา

3. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยให้ชุมชนแสดงศักยภาพการพัฒนาและความต้องการ ซึ่งประกอบด้วย 3 แผนหลัก ได้แก่ แผนการปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากร แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี และแผนการลงทุนทางธุรกิจ โดยดำเนินการร่วมกับภาครัฐ ดังนี้

3.1 จัดเวทีชุมชนหรือจัดเสวนาในระดับหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ทั้งทางด้านกายภาพ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่าชุมชน ด้านการเกษตร เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ ประมงและทางด้านเศรษฐกิจ - สังคม ให้ได้ข้อมูลว่า กิจกรรมหลักของตำบลคืออะไร จะปรับปรุงในส่วนไหน จะสร้างจุดถ่ายทอดความรู้เรื่องอะไร และจะลงทุนธุรกิจชุมชนได้อย่างไร สำหรับเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเพื่อจัดทำเป็นแผนพัฒนาของตำบล

3.2 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลประเมินปัญหาและศักยภาพจากการจัดเวทีชุมชน เพื่อใช้ในการประกอบการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

3.3 กำหนดแผนพัฒนาตำบล โดยอาศัยข้อมูลจากข้อ 2 ซึ่งประกอบด้วยแผนดังนี้

- แผนถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
- แผนลงทุนทางธุรกิจชุมชน
- แผนปรับปรุงฟื้นฟูทรัพยากร

3.4 ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาตำบล ประกอบด้วยโครงการ/กิจกรรม

3.5 ตรวจสอบความเป็นไปได้ทางเทคนิค วิชาการ รายได้ เงื่อนไขและข้อกำหนดของโครงการ แล้วเสนอทางเลือกแก่ชุมชน ทั้งนี้ โดยมีภาครัฐเป็นที่เล็งในการดำเนินการ

4. การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

การให้บริการข้อมูลและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นการสนับสนุนด้านการบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งทางด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง และรวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรที่สำคัญแก่เกษตรกรในลักษณะบูรณาการ ณ จุดเดียว คือที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งประกอบด้วย

4.1 เอกสารสิ่งพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่หรือคู่มือปฏิบัติที่เกี่ยวกับความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตทางการเกษตรในด้านต่างๆ โดยแยกเป็น ด้านพืช ปศุสัตว์ ประมงและด้านแปรรูป โดยจัดอยู่ในตู้หรือชั้นหนังสือและบอร์ดติดฝา แสดงตัวอย่างเอกสาร

4.2 เทปวีดีโอและซีดี เป็นเทปวีดีโอ ซีดีที่เกี่ยวกับความรู้ด้านการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ตำบล และความรู้อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเก็บในตู้หรือชั้นเก็บพร้อมคำอธิบายวิธีการใช้บริการ

4.3 ตารางกำหนดการถ่ายทอดความรู้ แสดงถึงข้อมูลโปรแกรมการให้บริการความรู้ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย ข้อมูล หัวข้อความรู้ กำหนดเวลา สถานที่ หน่วยงานและผู้รับผิดชอบดำเนินการ (วิทยากร) ในการถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ แสดงข้อมูลในรอบเดือน ได้แก่ การสาธิต และการฝึกปฏิบัติในฟาร์มสาธิตของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล การฝึกอบรมความรู้ระยะสั้นและกิจกรรมโรงเรียนเกษตรกร โดยนำเสนอด้วยไวท์บอร์ดติดข้างฝา

4.4 แผนผังเครือข่ายการเรียนรู้ แสดงข้อมูลเครือข่ายการเรียนรู้ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลและหน่วยงานต่างๆ ประกอบด้วยข้อมูลสถานที่ เนื้อหาสาระ ความรู้ที่ให้บริการและหน่วยงานหรือผู้ให้บริการ ประกอบด้วย ฟาร์มสาธิตของศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลและของส่วนราชการต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียง สถาบันฯ สถานีหรือศูนย์ทดลองฯของภาครัฐและเอกชนในบริเวณใกล้เคียง

ภารกิจที่ 2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

แนวทางและการดำเนินการ

1. ดำเนินการออกแบบและวิธีการสำรวจความต้องการเทคโนโลยีการเกษตรของชุมชนโดยร่วมกับภาครัฐ
2. ดำเนินการสำรวจความต้องการเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนโดยเกษตรกรที่จดทะเบียนเป็นสมาชิก และคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเป็นผู้ดำเนินการสำรวจ
3. รวบรวมข้อมูลและแบ่งกลุ่มเป้าหมายความต้องการเทคโนโลยีการเกษตร
4. จัดทำแผนถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้แก่ แผนด้านการสาธิตแปรรูปผลผลิตเกษตร และอบรมดูงาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

4.1 แผนถ่ายทอดเทคโนโลยีที่สอดคล้องและสนับสนุนแผนด้านการลงทุน โดยจัดการสาธิต อบรม ดูงานในขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้เกษตรกร / กลุ่มเกษตรกร สามารถนำความรู้และทักษะไปดำเนินการ ด้านการทำอาชีพหลักของตำบลได้

4.2 แผนถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกษตรกรต้องการเรียนรู้ในการทำการเกษตร เช่น การจัดสาธิต การอบรม เพื่อแก้ปัญหาในด้านการทำการเกษตรของตำบลตามข้อเสนอและความต้องการของ ชุมชน

5. กำหนดวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยี ได้แก่ จัดฝึกอบรม ทักษะศึกษา และจัดเอกสารทางวิชาการ
6. ติดต่อบริษัทงานวิทยากรที่จะมาถ่ายทอดเทคโนโลยีในเรื่องนั้นๆ
7. ดำเนินการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรขั้นพื้นฐาน และภูมิปัญญาท้องถิ่น (ที่ไม่ใช่ชั้นสูง) และ สนับสนุนงบประมาณโดยภาครัฐเป็นวิทยากร

ภารกิจที่ 3 การลงทุนทางธุรกิจเกษตร

แนวทางและการดำเนินงาน

1. สำรวจปัญหาความต้องการกิจกรรมและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
2. รวบรวมข้อมูลและแบ่งกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการกิจกรรมการเกษตรและแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ที่เหมือนหรือคล้ายกัน
3. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของโครงการและกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก
4. คัดเลือกแกนนำกลุ่มธุรกิจและชี้แจงขั้นตอน / วิธีปฏิบัติ
5. รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแกนนำกลุ่มร่วมกันจัดทำแผนการลงทุน
6. รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันหาแหล่งลงทุน / สนับสนุนเงินทุนแก่กลุ่มอาชีพ
7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแกนนำกลุ่มดำเนินการตามแผนการลงทุนทางธุรกิจโดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นพี่เลี้ยง

ภารกิจที่ 4 การจดทะเบียนสมาชิก

แนวทางการดำเนินงาน

1. จัดเวทีชาวบ้านเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจดทะเบียนกับเกษตรกรในตำบลพร้อมกับแจ้งกำหนดเวลา สถานที่ และวิธีการปฏิบัติในการรับสมัครและจดทะเบียนสมาชิกศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยภาครัฐเป็นผู้จัดทำแบบฟอร์ม
2. จัดชุดปฏิบัติการเพื่อรับผิดชอบการรับสมัครและจดทะเบียนเกษตรกร พร้อมจัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจและซักซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงาน
3. ดำเนินการรับสมัครตามกำหนดเวลาและสถานที่ที่แจ้งไว้
4. ออกบัตรประจำตัวสมาชิกศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้แก่เกษตรกรที่จดทะเบียน
5. สรุปทะเบียนเกษตรกรในแบบรายงานทะเบียนเกษตรกรและนำเสนอคณะกรรมการบริหารโครงการระดับจังหวัดรายงานทะเบียน
6. สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนเกษตรกร

*****

ກາດພຸ່ງກ

สรุปรายละเอียดการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	ขอบเขตการถ่ายโอน ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ	ระยะ ดำเนินการ (ปีที่ถ่ายโอน)	ท้องถิ่นที่รับ การถ่ายโอน	หมายเหตุ
	ภารกิจที่ถ่ายโอน				
2	ฯลฯ				
	<p>ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต</p> <p>2.1 การส่งเสริมอาชีพ</p> <p>กรมส่งเสริมการเกษตร</p> <p>1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลด้านชีวภาพ กายภาพ - ข้อมูลด้านการเกษตร - ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม 	<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐดำเนินการออกแบบและวิธีการสำรวจข้อมูล 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจข้อมูล 3. รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล 4. สำนักงานเกษตรอำเภอ กำกับควบคุมตรวจสอบกับข้อเท็จจริง 	2546	เทศบาลตำบล อบต.	
	2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล	<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐให้ข้อมูล คำปรึกษา และแนวทางการพัฒนาการเกษตรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อประกอบในการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวบรวมข้อมูลที่ใช้ประกอบการจัดทำแผน 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการวิเคราะห์และจัดทำแผนด้วยตัวเอง 4. การกำกับ/ควบคุม/ตรวจสอบโดยเลขาธิการฯเกษตรอำเภอ, อบต. 	2546	เทศบาลตำบล อบต.	
	3) การบริการข้อมูลและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (ข้อมูลการผลิต การตลาด เทคโนโลยี)	<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐให้ข้อมูลความรู้และวิชาการที่จะใช้ในการบริการและเผยแพร่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำข้อมูลที่ได้รับจากรัฐไปใช้ในการบริการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้แก่เกษตรกรทั่วไป 3. การกำกับ/ควบคุม/ตรวจสอบโดยสำนักงานเกษตรอำเภอ 	2546	เทศบาลตำบล อบต.	
4) การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น	<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับรัฐในการสำรวจ รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น 2. รัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น 	2546	เทศบาลตำบล อบต.		

สรุปรายละเอียดการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	ขอบเขตการถ่ายโอน ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ	ระยะ ดำเนินการ (ปีที่ถ่ายโอน)	ท้องถิ่นที่รับ การถ่ายโอน	หมายเหตุ
	ภารกิจที่ถ่ายโอน				
	5) การสำรวจช่วยเหลือป้องกัน กำจัดศัตรูพืช	<p>3. รัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>4. รัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกันเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเครือข่าย</p> <p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <p>1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ การสำรวจการระบาด</p> <p>2. รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมดำเนินการพยากรณ์เดือนการระบาด</p> <p>3. รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมบริการวินิจฉัยศัตรูพืช</p> <p>4. รัฐบาลถ่ายทอดความรู้ในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืชและให้คำแนะนำโดยองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นให้บริการแนะนำเบื้องต้น</p> <p>5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บริการ สารเคมี เครื่องมือในการป้องกัน กำจัดศัตรูพืช</p> <p>6. รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รณรงค์ในการควบคุมศัตรูพืชในท้องถิ่น โดยรัฐบาล ให้คำแนะนำ ปรึกษา ส่วนองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นดำเนินการจัดการในควบคุมศัตรูพืช</p> <p>7. การกำกับ/ควบคุม/โดยส่วนกลาง กสท. และการตรวจสอบขั้นต้นโดยสำนักงาน เกษตรอำเภอ</p> <p>8. การตรวจสอบมาตรฐานของ เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นต่อเนื่องทุก 4 ปีโดยสำนักงาน เกษตรจังหวัดร่วมกับส่วนกลาง</p>	2546	เทศบาลตำบล อบต.	
	6) การฝึกอบรมอาชีพ	<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <p>1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำการ สำรวจความต้องการความรู้ของเกษตรกรใน การพัฒนาอาชีพและจัดรวมกลุ่มเกษตรกร</p> <p>2. รัฐบาลให้การสนับสนุนทางวิชาการและ จัดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมอาชีพ</p>	2546	เทศบาลตำบล อบต.	

สรุปรายละเอียดการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	ขอบเขตการถ่ายโอน ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ	ระยะ ดำเนินการ (ปีที่ถ่ายโอน)	ท้องถิ่นที่รับ การถ่ายโอน	หมายเหตุ
	ภารกิจที่ถ่ายโอน				
	7) การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม	ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ <ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำปัญหาความต้องการของเกษตรกร 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคัดเลือกแกนนำในการรวมกลุ่ม 3. รัฐกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึก เช่น การทัศนศึกษา การอบรมให้ความรู้ เป็นต้น 4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวบรวมสมาชิกที่มีปัญหาความต้องการเข้าเป็นกลุ่มเรียนรู้ 5. รัฐร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตร การจัดการ และการตลาด 6. รัฐร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาสมาชิกกลุ่มในการออมทรัพย์หรือลงทุน 7. รัฐร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้กลุ่มเพิ่มรายได้ด้วยการจัดทำกิจกรรม เช่น แปรรูป ถนอมอาหาร พัฒนาการผลิตการตลาด 8. เจ้าหน้าที่ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเมินผลการสร้างเครือข่าย โดยรัฐร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมกลุ่มต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นกลุ่ม เครือข่าย ทั้งแนวตั้งและแนวนอน 	2546	เทศบาลตำบล อบต.	
	8) การกระจายพันธุ์	ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ <ol style="list-style-type: none"> 1. รัฐผลิตพันธุ์ดีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับพันธุ์ดีนำไปขยาย 3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำพันธุ์ดีไปกระจายให้แก่เกษตรกรรายอื่นๆ ต่อไป 4. รัฐให้คำแนะนำวิชาการและการขยาย กระจายพันธุ์ 5. การกำกับ/ควบคุม/ตรวจสอบ: โดยเลขานุการฯ ,เกษตรอำเภอ, อบต. 	2546	เทศบาลตำบล อบต.	
	ฯลฯ	ฯลฯ			

สรุปรายละเอียดการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	ส่วนราชการที่ถ่ายโอน	ขอบเขตการถ่ายโอน ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ	ระยะ ดำเนินการ (ปีที่ถ่ายโอน)	ท้องถิ่นที่รับ การถ่ายโอน	หมายเหตุ
	ภารกิจที่ถ่ายโอน				
4	<p>ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และท่องเที่ยว</p> <p>4.2 การพัฒนาเทคโนโลยี</p> <p>กรมส่งเสริมการเกษตร</p> <p>1) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรกรชุมชน</p> <p>1.1) ถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรกร</p> <p>1.2) การลงทุนทางธุรกิจเกษตร</p> <p>1.3) การจดทะเบียนสมาชิก</p> <p>1.4) การตั้งศูนย์และให้บริการ</p>	<p>ขอบข่ายการถ่ายโอน</p> <p>ถ่ายโอนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีเกษตรกรชุมชน</p>			
		<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <p>1. รัฐดำเนินการรวบรวมปัญหาความต้องการ</p>	2546	เทศบาลเมือง	
		<p>2. รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมทำแผนถ่ายทอดฯ</p>	2547	อบต.ชั้น 1-2	อบต.ชั้น 3-5
		<p>3. รัฐดำเนินการถ่ายทอด</p>			
		<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <p>1. รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนการลงทุนร่วมกัน</p>	2546	เทศบาลเมือง	
		<p>2. รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมหาแหล่งทุน/สนับสนุน</p>	2547	อบต.ชั้น 1-2	อบต.ชั้น 3-5
		<p>3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกลุ่มในชุมชนดำเนินการตามแผนการลงทุนทางธุรกิจ</p>			
		<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <p>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับจดทะเบียนสมาชิกตามแบบฟอร์มและออกบัตรสมาชิก</p>	2546	เทศบาลเมือง	
		<p>2547</p>	อบต.ชั้น 1-2	อบต.ชั้น 3-5	
		<p>ขั้นตอน/วิธีปฏิบัติ</p> <p>1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคัดเลือกศูนย์ที่มีความพร้อมที่จะจัดตั้งเป็นศูนย์บริการ โดยรัฐให้คำปรึกษา</p>	2546	เทศบาลเมือง	
		<p>2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บริการแก่สมาชิกศูนย์ในด้านการให้ข้อมูลพื้นฐานการเกษตรและการบริการช่วยเหลือเกษตรกร เช่น การวินิจฉัยศัตรูพืชเบื้องต้น การบริการ อุปกรณ์เครื่องมือการเกษตร และบริการ ประสานการช่วยเหลือจากทางราชการ</p>	2547	อบต.ชั้น 1-2	อบต.ชั้น 3-5

คำอธิบายประกอบแบบฟาร์มจดทะเบียนเกษตรกร

“ผู้ขอขึ้นทะเบียน” หมายถึง หัวหน้าหรือสมาชิกของครัวเรือนเกษตรกรหรือบุคคลที่เป็นผู้รับผิดชอบหรือได้รับผลประโยชน์จากการประกอบการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร โดยไม่คำนึงถึงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองที่ดินที่แท้จริงของครัวเรือนเกษตรกร ทั้งนี้ ในครัวเรือนเกษตรกรหนึ่งครัวเรือนจะขึ้นทะเบียนขอมีบัตรประจำตัวเกษตรกรได้หนึ่งคนเท่านั้น โดยแยกเป็น 2 ประเภท คือส่วนบุคคล (ส่วนตัว) และนิติบุคคล

“ประกอบการเกษตร” หมายถึง การปลูกพืช การเลี้ยงปศุสัตว์ การเลี้ยงสัตว์น้ำ และการจับสัตว์น้ำเฉพาะประมงน้ำจืด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริโภคหรือจำหน่ายหรือใช้งานในฟาร์มตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- (1) การทำนาหรือทำไร่ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกัน บนเนื้อที่ตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป
- (2) การปลูกผักหรือการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกันบนเนื้อที่ตั้งแต่ 1 งานขึ้นไป
- (3) การปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น การปลูกสวนป่าหรือปลูกป่าเศรษฐกิจแบบสวนเฉพาะ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกัน บนเนื้อที่ตั้งแต่ 1 ไร่ และมีจำนวนต้นตั้งแต่ 15 ต้นขึ้นไป
- (4) การปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น แบบสวนผสม บนเนื้อที่ตั้งแต่ 1 ไร่ และมีจำนวนต้นอย่างใดอย่างหนึ่งรวมกันตั้งแต่ 15 ต้นขึ้นไป
- (5) การเลี้ยงแม่โคนม ตั้งแต่ 1 ตัวขึ้นไป
- (6) การเลี้ยงโค กระบือ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกัน ตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป
- (7) การเลี้ยงสุกร แพะ แกะ ปศุสัตว์อื่น อย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกันตั้งแต่ 5 ตัวขึ้นไป
- (8) การเลี้ยงสัตว์ปีก ตั้งแต่ 50 ตัวขึ้นไป
- (9) การเลี้ยงสัตว์น้ำหรือการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือรวมกันเป็นมูลค่าตั้งแต่ 10,000 บาทต่อปีขึ้นไป
- (10) ประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตาม ข้อ (1) ถึง (9) หรือรวมกัน เป็นมูลค่าของผลผลิตตั้งแต่ 10,000 บาทต่อปี

ผู้ขอขึ้นทะเบียน จะประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นอาชีพหลักหรือเป็นอาชีพรองก็ได้

อาชีพหลัก หมายถึง การใช้เวลาส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมในการประกอบอาชีพ ในกรณีที่เป็นข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานรัฐวิสาหกิจ/เจ้าหน้าที่ของรัฐ/ข้าราชการการเมือง (ไม่รวมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล เป็นต้น) ให้ถือว่าไม่มีเงินเดือนประจำเป็นอาชีพหลัก นอกนั้นเป็นอาชีพรอง

ผู้ขอขึ้นทะเบียน จะขอขึ้นทะเบียนได้ ณ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดที่เป็นภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านหรือในจังหวัดที่เป็นสถานที่ประกอบการเกษตรก็ได้ แต่ต้องขึ้นทะเบียนเพียงที่เดียวและให้แจ้งรายละเอียดทั้งหมดทุกสถานที่ กรณีมีหลายจังหวัดให้ขึ้นทะเบียนที่เดียวเช่นกัน เพื่อป้องกันการซ้ำซ้อน

ผู้ขอขึ้นทะเบียน ต้องแสดงเอกสารประกอบการขึ้นทะเบียน ดังนี้

1. บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ขอขึ้นทะเบียน
2. ทะเบียนบ้านของผู้ขอขึ้นทะเบียนหรือสำเนา
3. หนังสือรับรองนิติบุคคลหรือสำเนา (กรณีเป็นนิติบุคคล)

แบบคำร้องขอขึ้นทะเบียนเกษตรกร

เขียนที่..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

วันที่ เดือน พ.ศ.

สำหรับเจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล

เรียน ผู้ช่วยนายทะเบียน

ข้าพเจ้าผู้ขอขึ้นทะเบียนชื่อ 1.นาย 2.นาง 3.นางสาว ..... นามสกุล..... เกิดปี พ.ศ.

หมายเลขประจำตัวประชาชน   เลขรหัสประจำบ้าน

ตามทะเบียนเลขรหัสประจำบ้านของครัวเรือนข้าพเจ้ามีครัวเรือนประกอบการเกษตรจำนวน ครัวเรือน

สถานที่อยู่จริงปัจจุบัน เลขที่..... หมู่ที่ ชื่อหมู่บ้าน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

- มีความประสงค์ 1. ขอขึ้นทะเบียนเป็นเกษตรกรหรือผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรกรม
 2. ขอเปลี่ยนบุคคล,ชื่อ ,สกุลหรือที่อยู่ จากที่ขึ้นทะเบียนเมื่อปี 2545 เดิม ชื่อ .....นามสกุล.....

หมายเลขประจำตัวประชาชน

โดยยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่รับขึ้นทะเบียนและขอแจ้งข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

<p>ข้อ 1 ลักษณะการประกอบการเกษตรของครัวเรือนของข้าพเจ้า (กา ☒ ใน ☐ 1. ส่วนบุคคล (ส่วนตัว) / หรือ ☐ 2. นิติบุคคล เพียงคำตอบเดียว) ☐ 1. ส่วนบุคคล (ส่วนตัว) ☐ 2. นิติบุคคล (ให้ระบุรายละเอียดแล้วข้ามไปถามข้อ 6) กรณีนิติบุคคล ระบุชื่อนิติบุคคล.....สาขา (ถ้ามี) ..... จังหวัด..... <input type="text"/> <input type="text"/> ทะเบียนเลขที่.....</p>																																			
<p>ข้อ 2 สมาชิกในครัวเรือนที่มีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตรของครัวเรือนและมีอายุระหว่าง 15-60 ปี (เรียงลำดับตามอำนาจการตัดสินใจทางการเกษตร)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>ชื่อ/นามสกุล</th> <th>หมายเลขประจำตัวประชาชน</th> <th>ปี พ.ศ. ที่เกิด</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. ....</td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>2. ....</td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>3. ....</td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> </tr> <tr> <td>4. ....</td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> <td><input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/></td> </tr> </tbody> </table>				ชื่อ/นามสกุล	หมายเลขประจำตัวประชาชน	ปี พ.ศ. ที่เกิด	1.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	2.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	3.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	4.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																	
ชื่อ/นามสกุล	หมายเลขประจำตัวประชาชน	ปี พ.ศ. ที่เกิด																																	
1.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																	
2.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																	
3.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																	
4.	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>																																	
<p>ข้อ 3 จำนวนสมาชิกและแรงงานจ้างประจำในครัวเรือนของข้าพเจ้า</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>รวม</th> <th>ชาย</th> <th>หญิง</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>3.1 จำนวนสมาชิกของครัวเรือนทั้งหมด</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>1. สมาชิกที่เป็นแรงงานเกษตร</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. สมาชิกที่เป็นแรงงานนอกระบบเกษตร</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. สมาชิกที่ไม่เป็นแรงงาน</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.2 แรงงานจ้างประจำเพื่อการเกษตร</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		รวม	ชาย	หญิง	3.1 จำนวนสมาชิกของครัวเรือนทั้งหมด				1. สมาชิกที่เป็นแรงงานเกษตร				2. สมาชิกที่เป็นแรงงานนอกระบบเกษตร				3. สมาชิกที่ไม่เป็นแรงงาน				3.2 แรงงานจ้างประจำเพื่อการเกษตร				<p>ข้อ 5 ครัวเรือนของข้าพเจ้าเป็นสมาชิกองค์กรด้านการเกษตร ณ วันที่ 1 ม.ค. 46 ☐ 1. เป็นสมาชิก (กา ☒ ลงใน ☐ และเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ ตามความเป็นจริง) ☐ 2. ไม่เป็นสมาชิก (ให้ข้ามไปข้อ 6) ☐ 1. กลุ่มเกษตรกร ☐ 4. กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร ☐ 2. สหกรณ์ในภาคการเกษตร ☐ 5. สมาคม/สหพันธ์ ☐ 3. สหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาด (สกต.) ☐ 6. อื่นๆ (ระบุ).....</p>										
	รวม	ชาย	หญิง																																
3.1 จำนวนสมาชิกของครัวเรือนทั้งหมด																																			
1. สมาชิกที่เป็นแรงงานเกษตร																																			
2. สมาชิกที่เป็นแรงงานนอกระบบเกษตร																																			
3. สมาชิกที่ไม่เป็นแรงงาน																																			
3.2 แรงงานจ้างประจำเพื่อการเกษตร																																			
<p>ข้อ 5 การถือครองที่ดินของครัวเรือนข้าพเจ้า ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2544 มีรายละเอียด ดังนี้</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>5.1 เพื่อการเกษตร</th> <th>ไร่</th> <th>งาน</th> <th>ตร.วา</th> <th>5.2 นอกระบบเกษตร เช่น ที่อาศัย ที่ว่างเปล่า</th> <th>ไร่</th> <th>งาน</th> <th>ตร.วา</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1. ของตนเองรวม</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>1. ของตนเองรวม</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. เช่า</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>2. เช่า</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. อื่นๆ</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td>3. อื่นๆ</td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>				5.1 เพื่อการเกษตร	ไร่	งาน	ตร.วา	5.2 นอกระบบเกษตร เช่น ที่อาศัย ที่ว่างเปล่า	ไร่	งาน	ตร.วา	1. ของตนเองรวม				1. ของตนเองรวม				2. เช่า				2. เช่า				3. อื่นๆ				3. อื่นๆ			
5.1 เพื่อการเกษตร	ไร่	งาน	ตร.วา	5.2 นอกระบบเกษตร เช่น ที่อาศัย ที่ว่างเปล่า	ไร่	งาน	ตร.วา																												
1. ของตนเองรวม				1. ของตนเองรวม																															
2. เช่า				2. เช่า																															
3. อื่นๆ				3. อื่นๆ																															

ข้อ 6 การเพาะปลูกข้าว พืชไร่ พืชผัก ไม้ดอกและไม้ประดับ ของครัวเรือนข้าพเจ้า ระหว่างวันที่ 1 พ.ค. 2545 ถึง 30 เม.ย. 2546
 1 มีการปลูก 2 ไม่มีการปลูก (ข้ามไปข้อ 7) (กา ✓ ใน 1. หรือ 2. เพียงคำตอบเดียว)

ข้าว พืชไร่ พืชผัก ไม้ดอกและไม้ประดับ		เนื้อที่เพาะปลูก			ผลผลิตที่ได้รับ			ที่ตั้งพื้นที่ดินทำการเพาะปลูก (กรณีพืชชนิดเดียวกันมีหลายแปลงอยู่หมู่เดียวกันให้รวมกัน)						
ชื่อพืช	รหัส	ไร่	งาน	ตร.วา	ปริมาณ	หน่วย	รหัส	หมู่ที่	ตำบล	รหัส	อำเภอ	รหัส	จังหวัด	รหัส
1														
2														
3														
4														
5														

ข้อ 7 ไม้ผลไม่ยืนต้น ของครัวเรือนข้าพเจ้า ที่ยืนต้นระหว่างวันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม 2544 (กา ✓ ใน 1. หรือ 2. เพียงคำตอบเดียว)
 1 มีการปลูก 2 ไม่มีการปลูก (ข้ามไปข้อ 8) (กรณีสวนแซมสวนผสม ให้กรอกเฉพาะพืชที่มีรายได้ตั้งแต่ปีตั้งแต่ 4,000 บาทขึ้นไป)

ไม้ผลไม่ยืนต้น		รหัสประเภทสวน	จำนวนต้น	เนื้อที่ยืนต้น (ณ วันที่ 1 มกราคม 2545)			ผลผลิตที่ได้รับ (ระหว่าง 1 มค.-31 ธค 45)			ที่ตั้งพื้นที่ดินทำการเพาะปลูก (กรณีพืชชนิดเดียวกันมีหลายแปลงอยู่หมู่เดียวกันให้รวมกัน)						
ชื่อพืช	รหัส			ไร่	งาน	ตร.วา	ปริมาณ	หน่วย	รหัส	หมู่ที่	ตำบล	รหัส	อำเภอ	รหัส	จังหวัด	รหัส
1																
2																
3																
4																
5																
6																

รหัสประเภทสวน 1 = สวนเดี่ยว 2 = สวนแซม 3 = สวนผสม

ข้อ 8 การเลี้ยงปศุสัตว์ ของครัวเรือนข้าพเจ้า 1. มีการเลี้ยงระหว่าง 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2545 2. ไม่มีการเลี้ยง (ข้ามไปข้อ 9)

ปศุสัตว์		จำนวนสัตว์ ณ 1 ม.ค. 46 (ตัว)	ปริมาณการผลิต 1 ม.ค. - 31 ธ.ค. 45 (เฉพาะโคเนื้อ,กระบือ,รังไหม,น้ำผึ้ง)			สถานที่เลี้ยง						
ชื่อปศุสัตว์	รหัส		ปริมาณ	หน่วย	รหัส	หมู่ที่	ตำบล	รหัส	อำเภอ	รหัส	จังหวัด	รหัส
1												
2												
3												
4												
5												

ข้อ 9 การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ของครัวเรือนข้าพเจ้า 1. มีการเลี้ยงระหว่าง 1 ม.ค. - 31 ธันวาคม 2545 2. ไม่มีการเลี้ยง

ชื่อหรือชนิดสัตว์น้ำ		รหัสการเลี้ยง	เลี้ยงในกระชัง (ระบุจำนวน)	เนื้อที่เพาะเลี้ยง (ยกเว้นในกระชัง)			สถานที่เลี้ยง						
ชื่อสัตว์น้ำ	รหัส		ไร่	งาน	ตร.วา	หมู่ที่	ตำบล	รหัส	อำเภอ	รหัส	จังหวัด	รหัส	
1													
2													
3													
4													
5													

รหัสการเลี้ยง 1 = ในกระชัง 2 = ในบ่อ 3 = ในนา 4 = ในร่องสวน 5 = อื่นๆ ถ้าเลี้ยงปลาให้ใส่เป็นปลาน้ำกร่อย/ปลาน้ำจืด/ปลาน้ำเค็ม

ทั้งนี้ข้าพเจ้าทราบดีว่าการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ของภาครัฐอาจส่งผลกระทบต่อผู้ขอขึ้นทะเบียนและได้รับอนุมัติแล้วตามทะเบียนนี้ ทั้งนี้ ผู้ขอขึ้นทะเบียนแล้วอาจได้รับสิทธิประโยชน์จากการดำเนินงานตามมาตรการต่างๆ ของภาครัฐแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมแล้วแต่กรณี

ข้าพเจ้าได้อ่านหรือเข้าใจข้อความข้างต้นแล้ว ขอยืนยันว่าเป็นข้อมูลถูกต้องครบถ้วน และยินยอมให้ใช้ข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อผู้ขอขึ้นทะเบียนและประโยชน์ต่อทางราชการด้านการผลิตและการตลาดเท่านั้น จึงลงลายมือชื่อต่อหน้าผู้รับขึ้นทะเบียนไว้เป็นหลักฐาน

ลงชื่อ.....ผู้ขอขึ้นทะเบียน
 (.....)

ลงชื่อ.....พยาน
 (.....)

ลงชื่อ.....ผู้รับขึ้นทะเบียน
 (.....)

ที่ปรึกษา

1. พันตำรวจตรี ยงยุทธ สารสมบัติ	ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
2. นายจากร อภิชาติบุตร	ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี
3. นายพันธุ์ชัย วัฒนชัย	ที่ปรึกษาด้านแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

คณะผู้จัดทำ

1. คณะทำงานเตรียมความพร้อมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการในการกิจที่ได้รับการถ่ายโอน	
1.1 รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย	ประธานคณะทำงาน
1.2 ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน	คณะทำงาน
1.3 ผู้แทนสำนักงบประมาณ	คณะทำงาน
1.4 ผู้แทนกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	คณะทำงาน
1.5 ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการ การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงานและเลขานุการ
1.6 ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
1.7 เจ้าหน้าที่ส่วนนโยบายและแผนการกระจายอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	
2. กรมส่งเสริมการเกษตร	
3. สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	
3.1 นางรังสี พันธุมจินดา	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3.2 นางสุปราณี จันทร์ตันวงศ์	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและการกระจายอำนาจ
3.3 นายชวลิต ยาคสัย	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 8 ว
3.4 นายชัยวัฒน์ ภัทรกานต์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว
3.5 นายวิทยา โชคเศรษฐกิจ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 ว
3.6 นางสาวอุทัยวรรณ มากอิน	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 3
3.7 นางสาวจารุวรรณ รัตนวิโรชกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.8 นางสาวนฤมล วิเชียรแก้ว	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.9 นางสาวสิริกร ดำนาคแก้ว	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3
3.10 นายสุวรรณ ยศติวงศ์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 3

คู่มือการปฏิบัติงาน

ตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

- 1 การก่อสร้างและบำรุงรักษาทางและสะพาน
- 2 การควบคุมอาคาร
- 3 การสำรวจ ออกแบบและประมาณราคา สระเก็บน้ำ ชุดลอกหนองน้ำ บึงธรรมชาติ
- 4 การบำรุงรักษาลงส่งน้ำคาคอนกรีตทั้งสายหลัก และสายซอยและโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า
- 5 การบริหาร จัดการ และการพัฒนาทรัพยากร น้ำบาดาลแบบยั่งยืน
- 6 การวางผังเมืองรวม
- 7 การอนุญาตให้ปลูกสร้างสิ่งล่วงล้ำลำน้ำและ การขุดลอกร่องน้ำขนาดเล็ก
- 8 งานสถานีขนส่งผู้โดยสาร
- 9 การควบคุมการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ
- 10 งานวิศวกรรมจราจรทางบก
- 11 แนวทางการจัดหาน้ำสะอาดในชุมชนและกระบวนการ พิจารณาการจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้าน
- 12 สื่อการสอน VCD งานทาง

ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษา

ความสงบเรียบร้อย

- 1 การออกใบอนุญาตขายสุราและยาสูบ
- 2 การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติควบคุม น้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542
- 3 งาน ชั่ง ตวง วัด

ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน

พาณิชย์กรรมและการท่องเที่ยว

- 1 การส่งเสริมการลงทุน
- 2 การดำเนินงานและวิธีปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ โรงงาน พ.ศ. 2535

ด้านงานส่งเสริมคุณภาพชีวิต

- 1 งานสวัสดิการสังคม
- 2 การปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการฉ้อโกง สงเคราะห์ พ.ศ. 2545
- 3 การควบคุมหอพักเอกชน ตามพระราชบัญญัติ หอพัก พ.ศ. 2507
- 4 การถ่ายโอนภารกิจศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ในศาสนสถานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 5 การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 6 การฝึกอาชีพอุตสาหกรรมในครอบครัวและ หัตถกรรมไทย
- 7 การแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด และการจัดการ เกี่ยวกับที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

- 1 การดูแลรักษาและคุ้มครองที่สาธารณประโยชน์
- 2 การควบคุมไฟฟ้า
- 3 การพัฒนาป่าชุมชน
- 4 การดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกันที่ดินอันเป็น สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทที่ดินรกร้างว่างเปล่า
- 5 โครงการอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ด้านศิลปะ วัฒนธรรม จารีตประเพณี

และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- 1 การดูแลรักษาโบราณสถาน

การถ่ายโอนภารกิจ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

มุ่งให้ประชาชนพึงได้รับ

บริการที่รวดเร็ว มีคุณภาพ

และตรงตามความต้องการ

รวมทั้งมีส่วนร่วม

ในการบริหารงาน

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี ทำเนียบรัฐบาล

เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

ตู้ ปณ.5 ปณพ. ศึกษาราชการ กรุงเทพมหานคร 10304

โทรศัพท์/โทรสาร 0 2280 7383, 0 2280 7384

E-mail : dloc@thaimail.com

<http://www.dloc.opm.go.th>